

Onsdagen den 2 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 23 Februari.

§ 2.

Bordlades andra gången vid nu skedd föredragning:
Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 3;
Stats-Utskottets Utlåtande N:o 19; samt
Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 15, 16 och 17.

Hvad särskildt angick Stats-Utskottets ofvanomförmälda Utlåtande N:o 19 beslöt Kammaren, att samma Utlåtande skulle företagas till slutligt afgörande i sammanträdet Måndagen den 7 Mars och då sättas främst till föredragning.

§ 3.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 12, i anledning af väckt förslag rörande organisation af domstolsväsendet.

Första punkten föredrogs, hvarefter rörande sättet för föredragningen yttrades af

Herr Carl Ifvarsson: Då båda punkterna i Lag-Utskottets föreliggande Utlåtande stå till hvarandra i så nära sammanhang, att de svårligen kunna hvar för sig särskildt behandlas, så vill jag hemställa till Kammaren, huruvida icke öfverläggningen bör få omfatta begge punkterna på en gång.

Kammaren medgaf, att äfven *andra punkten* i sammanhang med den första nu finge komma under föredragning; och sedan, i anledning deraf, jemväl andra punkten blifvit uppläst, lemnades ordet ånyo till

Herr Carl Ifvarsson: Det är icke ovanligt att, då en fråga framlägges till Riksdagens afgörande, få höra det omdömet om densamma att den icke är ny. Ett sådant omdöme vore ock befogadt beträffande förevarande, af mig väckta fråga, ty den har varit å bane många gånger tillföre under min riksdagstid. Denna fråga har i sednare tider fått en ökad vikt och betydelse genom flerfaldiga omständigheter och icke minst genom

Riksdagens skrifvelse den 15 Maj 1868, åsyftande vissa domsärendens öfverflyttande från administrationen till domstolarne samt embetsverkens förenklade. Frågan har nu i trenne år hvilat, och då de i nyssnämnda skrifvelse åsyftade ändamål äro af sådan beskaffenhet, att de icke kunna i någon nämnvärd grad uppnås, med mindre domstolsväsendet dessförinnan ordnas, så har jag velat ånyo väcka denna fråga till lifs och dervid påpekadt de i min tanke stora fördelar, som genom densamma skola ernås, om mitt förslag antages. Jag har tillföre, då denna fråga förevarit vid riksdagen, anmärkt, att de mindrē städer, som, enligt min tanke borde läggas under landsrätt, skulle först höras i frågan, och jag har nu velat bereda tillfälle härtill äfven för de landsbygder, som skulle under en och samma domare förenas med närliggande stad. Och just emedan stads- och landsinnevärnarne böra höras innan sammanslagning verkställes, har jag ansett mig icke böra utarbета något fullständigt förslag i frågan, utan endast hemställt, att Riksdagen skulle i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville, efter vederbörandes hörande, i ämnet framställa förslag, som upptoge huruledes snmmanslagning lämpligast kunde verkställas.

Hvad nu främst beträffar första punkten i Utskottets Utlåtande, der Utskottet uttalar den åsigten, att det icke är ändamålsenligt och lämpligt att den af mig väckta frågan må förekomma i sammanhang med förut under förhandling varande förslag, så vill jag förklara, att det för min del är likgiltigt, huruvida den tages i sammanhang med dessa förslag eller behandlas särskildt för sig, men att jag helst ville att det behandlingssätt valdes, hvarigenom frågan kunde fortast bringas till ett lyckligt slut. Men att, såsom Utskottet gjort, afstyrka bifall till min motion på den grund, att förslag om domstolsväsendets omorganisering för närvarande är under Kongl. Maj:ts pröfning, sådant anser jag icke vara välbetänkt. Jag tror nemligen, att, då Kongl. Maj:t icke ännu för Riksdagen framlagt det förslag till domstolsväsendets omorganisation, hvarom Rikets Ständer i skrifvelse den 28 Maj 1866 anhållit, utan detta förslag således fortfarande är under beredning, det vore särdeles lämpligt att nu i sammanhang dermed få frågan utredd i det syfte jag framhållit. Jag anser detta af vigt, emedan det är angeläget icke blott att skyndsamhet i lagskipningen åstadkommes, utan äfven att tillfälle måtte beredas för andra och flera ärendens handläggande vid underdomstolarne, än som hittills varit förhållandet. Om man nu undanskjuter den ena eller andra af dessa angelägenheter, så skall det blifva en alltför lång väntan, innan den sedermera genomföres. Ty om nu endast eftersträfvats snabbhet i lagskipningen, men frågan om de administrativa ärendenas handläggande vid underdomstolarne förkastas, så är jag viss om, att, då denna inom kort ånyo framställes, man skall få höra invändningar derom, att det vore nödigt att först se huru det bär sig med hvad som redan blifvit genomfördt, och att det skulle vara omöjligt för domstolarne att medhinnna flera ärenden. Derröre tror jag det vara alldeles nödvändigt att min motion antages nu, då domstolarnes omorganisation förestår, ty eljest skall man helt visst inom kort framkomma med begäran om ytterligare förändringar. Och om inom en snar framtid sådana blifva oundvikliga, så vore det ju onekligt en stor fördel, om de vidtoges i sammanhang med dem, som närmast

förestå. Jag tror ock, att reformen, sådan jag föreslagit densamma, skulle, om den rätt genomfördes, undanrödja nuvarande olägenheter och tillfredsställa verkliga behöfvat, ty derigenom skulle de rättsökande få kortare väg till tingsstaden, och domarne icke såsom hittills nästan jemnt vara stadda på resande fot, enär de finge ett mindre vidsträckt distrikt sig anförtrödt. Afven för småstäderna skulle, såsom jag i motionen sökt visa, en stor fördel beredas derigenom, att de då icke såsom nu skulle betungas af de dryga och betungande omkostnaderna till borgmästareaflöning; likasom ock det blefve en förmån för såväl stad som landsbygd att icke behöfva hvar för sig, utan gemensamt, bygga och underhålla tingshus och ransakningshäkte. Af alla dessa skäl anser jag det vara af vigt att ju förr desto heldre gripa sig an med reformens fullständiga genomförande, ty vi få eljest länge vänta på ett önskad resultat. Genom hvad jag sålunda anförtror jag mig hafva ådagalagt, att hvad Utskottet andragit mot första delen af min motion icke förtjenar afseende.

Hvad vidare angår andra punkten i Utlåtandet, så tillåter jag mig att i detalj följa Utskottets motivering, ehuru densamma, enligt min åsigt, egentligen icke förtjenar sådant.

Utskottet säger först: "Beträffande återstående delen af motionen, eller frågan om åtskilliga mindre städers förening med vissa delar af landet under gemensam domare eller domstol och domsagornas reglering med hänsigt härtill, samt att, vid hädanefter inträffande ledigheter, vid utnämmandet må fästas det vilkor, att innehafvare af ifrågavarande befattningar skola vara underkastade den förflyttning och den förändring af tienstgöring och aflöning, som för ändamålet vinnande kan anses nödig, så har hittills icke mött något hinder för mindre stads förläggande under landsrätt, då staden derom gjort framställning hos Kongl. Maj:t, och sådant lærer äfven hädanefter bifallas, då skäl dertill förefinnes, utan att någon åtgärd å Riksdagens sida derfor erfordras." Ja, jag medgifver, att Utskottet har rätt deruti, att hinder hittills icke mött för mindre stads läggande under landsrätt, äfvensom att städerna ensamt borde tillerkännas rättigheten att taga initiativet, om det endast vore deras fördel som här åsyftades, men då jag med mitt förslag afser icke allenast stadens, utan äfven hela landets bästa och fördel, så anser jag det icke vara orätt att initiativet tages från Riksdagen.

Vidare heter det i Utlåtandet: "Sällsynt lærer väl ock vara, att någon i tienst varande landtdomare vägrar att underkasta sig domsagens deraf följande utsträckning, helst dermed alltid förenas en det ökade besväret fullt motsvarande tillökning i inkomst." Jag betvivlar ingalunda, att en domare vill åtaga sig ökade göromål, såvida dessa medföra tillökade inkomster, men man får väl icke se saken ensidigt från domarens synpunkt, utan man måste ock tillgodose de rättsökandes bästa, ty det är ju för dessa och icke för domarens egen förmån, som domare finnas till och domsagorna ordnats så som skett. Jag vill påminna, att jag i fråga om fördelningen afser de domsagor, som äro så stora att domarne derstädes omöjligt kunna medhinna flera göromål, och icke de mindre, ty med dem kan en stad med bekvämlighet förenas utan domsagornas delning. Jag tror, att småstäderna skola vara belåtna med och, likasom landsbygden, vinna fördel, om domstolen sammanträdde en gång i månaden; men det kan för

ingendera vara ändamålsenligt, om sammanträdena skulle ega rum mera sällan, såsom t. ex. tre gånger om året, hvilket nu är fallet å landet, och jag vill icke begära att småstäderna skola sammanläggas med landet, om ingen förändring i tingsterminerna kommer till stånd. Att detta sednare likväl snart måste ske, derom eger jag åtminstone någon förhoppning.

Utskottet yttrar vidare: "Att åter emot någon stads vilja förlägga den under landsrätt. lärer väl icke låta sig göra, så länge 31 § Regeringsformen kvarstår oförändrad, och en framställning till Kongl. Maj:t af det innehåll, motionären föreslagit, skulle således innebära den anhållan, att Kongl. Maj:t ville antingen hos Riksdagen göra förslag till ändring af nämnda grundlagsparagraf och derjemte af 13 § 3 mom. Riksdagsordningen, så att minskningen i antalet af städer med egen jurisdiktion icke måtte rubba förhållandet emellan antalet af städernas och landets representanter sådant det nu förefinnes." Jag får tillstå, att hvad här säges väcker min förvåning, då jag jemför detsamma med hvad Utskottet förut i betänkandet, såsom jag nyss upprepat, yttrat om, att hittills icke mött något hinder för mindre stads förläggande under landsrätt, då staden derom anhållit. Det synes, såsom om Utskottet ansåge att, om staden sjelf gjorde sådan framställning, det skulle betyda mindre, ifall deraf uppstode någon rubbning i nuvarande förhållande emellan antalet af städernas och landets representanter, än om Riksdagen gör en sådan framställning. En sådan rubbning må uppkomma på hvad sätt som helst, så är det dock, enligt min åsigt, af mindre betydelse, om städerna få en eller annan representant mindre och landsbygden i samma mån flera; någon grundlagsförändring behöfves icke heller, om städerna läggas under landsrätt. Deremot erfordras en sådan, om föreningen blott sker under en och samma domare, såsom jag alternativt föreslagit, och frågan reducerar sig då egentligen till den städerna nu tillhörande valrätt vid tillsättande af domare, hvilken rätt då skulle antingen utsträckas till omkringliggande landsbygder eller ock alldeles upphöra för städerna. Huruvida en grundlagsändring blir nölig, beror således af förberedande åtgärder och jag ansåg mig endast af sådan anledning böra i motionen vidröra denna omständighet, på det att icke en lucka skulle förefinnas i densamma.

I utlåtandet står härefter: "Skulle det åter vara motionärens mening, att föreningen emellan stad och land må ske på det sätt, att domaren eller domstolen i stad äfven blefve domare eller domstol för ett visst landtdistrikt, så kunde, med bibehållande af städernas nuvarande, genom grundlagen befastade valrätt, sådant icke ske annorledes, än att Konungens rätt till utnämmande af landtdomare inskränktes, såsom i fråga om borgmästares tillsättande är stadgadt, eller till valet emellan trenne af staden föreslagne, äfven om ingendera af dessa, ehuru de möjligen kunde nöjaktigt fullgöra domarens åligganden inom ett litet stadssamhälle, innehade de egenskaper, som erfordras för domareverksamheten på landet, der vigtigare och mera invecklade rättsfrågor oftare förekomma". Ja, det kan vara möjligt, att man inom städerna bättre än på landet kunnat åtnöjas med domare, som egt mindre sakkunskap; men om så hittills varit förhållandet, är det väl icke derföre önskvärdt att sådant äfven skall blifva detsamma hädanefter. Och då numera juridisk embetsexamen alltid fordras och domare i stad kommer att sysselsätta sig med göromål som förut

endast tillhört landtdomare, så skall han derigenom förvärfva en större praktisk skicklighet, hvilken då kommer staden till godo. Och det vore ju en vinst för staden, om den hädanefter oftare än hittills finge en skicklig jurist till domare. Jag tror mig således hafva visat, att ej heller denna invändning förtjenar afseende.

Slutligen har Utskottet yttrat, att det vore mindre välbetänkt att sätta vissa domare i en provisorisk ställning. Jag vill påstå, att, om man någon gång ärnar reglera domstolsväsendet, sådant likväl icke kan ske inom en mansålder, derest man icke griper sig an dermed så fort ske kan. Och jag anser det vara nödigt att, i den mån ledigheter inträffa, de särskilda embetena, intill dess reformen hinner genomföras, tillsättas med de vilkor jag i motionen angifvit. Och enligt min åsigt är det bättre att förfara sålunda, än att låta embetena, på sätt nu ofta eger rum, bestridas af tillförordnade domare, hvilket icke alltid länder till bättnad för de rätt-sökande.

Hvad jag i min motion föreslagit innefattar egentligen endast förbe-redande åtgärder till den stora omorganisation inom rättskipningens och statsförvaltningens områden, hvilken förestår och icke kan undvikas, om samhällets välbefinnande icke skall äfventyras. Jag tror, att ingen skall kunna påstå, att samma förhållanden förefinnas nu, som vid den tid då vår civillag blef gällande. Många förändringar uti denna hafva visserligen försiggått, men ännu återstå att utföra många, som oundgängligen påkal-las af de helt och hållet nya förhållanden, som uppkommit genom den numera lifliga samfärdseln i alla riktningar. Vi se huruledes i sednare tider många köpingar uppstått, som i alla afseenden stå framför många af våra gamla städer. Och då genom denna lifliga samfärdsel redan fram-kallats åtskilliga förändringar ej endast i våra konstitutionela utan äfven i våra handels- och näringsförhållanden, kunna vi ju icke stå kvar på samma punkt inom lagskipningens och statsförvaltningens områden, utan vi måste ovilkorligen skrida till verket med att rensa bort hvad som der-inom är föråldradt och icke öfverensstämmande med nutida förhållanden.

Genom hvad jag nu anført, tror jag mig hafva ådagalagt, att Utskot-tet icke i nödig mån beaktat vigten af det förslag jag framställt, äfven-som att de skäl hvaruppå Utskottet grundat sitt afstyrkande utlåtande, icke förtjena synnerligt afseende; och jag yrkar derföre att Kammaren måtte bifalla min motion, hvars innehåll torde vara så bekant att jag icke behöfver nu åter uppläsa densamma.

Herr Ahlgren: Frågan om förändring i de mindre städernas juris-diktion tror jag förr eller sednare måste lösas och måhända ju förr dess bättre.

Dessa våra småstäder, som i sjelfva verket till ett icke ringa antal ej äro annat än små jordbruksidkande samhällen, hafva tillkommit på allt för mycket tillkonstlade grunder, för att, sedan dessa grunder försvunnit, fortfarande kunna såsom stadssamhällen bestå, utan att deras innevånare skola alltför mycket betungas med afgifter och bidrag för aflöning åt tjenstemän, hvilkas sysslor säkerligen utan olägenhet kunna bestridas af motsvarande embets- och tjenstemän å landsbygden. — Hvad nu särskildt angår domarebefattningarne eller borgmästare och råd, så voro dessa i

fordna tider en rent borgerlig municipal institution. Såväl borgmästare som rådmän utsågos af borgerskapet bland dess egna medlemmar. Dessa tjenstemäns åliggande var då äfven något helt annat än nu för tiden; de hade nemligen hufvudsakligen att vaka öfver det privilegierade borgerskapets fri- och rättigheter. I städerna, såsom känt är, koncentrerades orternas handel samt industri, och borgmästare och råd voro ett slags målsmän för borgerskapets monopolier, hvilka de ock så noga sågo till godo, att, så snart någon slags industri uppkom å landsbygden, förordning eller förbud deremot genast utverkades, hvarigenom densamma tillintetgjordes.

Efter mångårig strid utkommo ändtligen under seduare hälften af 1840-talet handels- och näringsfrihetslagar, som sedermera efterföljts af andra författningar i samma anda. Och nu torde vi, mine Herrar, vara ense om, att borgmästare och råds fordna uppdrag, att försvara borgerskapets fri- och rättigheter, icke vidare existerar, helst borgerskapet sjelft, åtminstone i våra småstäder, snart är att hänföra till den tid som gått.

Genom vår nuvarande fria handels- och näringslagstiftning, genom våra kommunallagar, som gifva åt folket sjelfverksamhet och ett slags sjelfstyrelse, samt slutligen genom vår nu gällande Riksdagsordning hafva åtminstone de mindre stadssamhällena och landsbygden blifvit försatta i en sådan likhet till hvarandra, att de få skiljemärken, som fortfarande finnas, böra kunna till båtnad såväl för småstäderna som landsbygden undanrödjas.

Jag har här till hands Justitiestatsministerns embetsberättelse för år 1867, och jag fäster mig särskildt vid hvad^e uti densamma förekommer angående Södermanlands län, dervid jag finner att under nämnda år blifvit till rådstufvurätterna i Trosa och Mariefred instämnda, till den förra åtta och till den sednare tre civila mål, samt icke flera brottmål och ansökningsärenden blifvit anhängiggjorda, än att de jemte de civila tvistemålen utan tvifvel kunnat på ganska kort tid handläggas och afdomas af landtdomaren i orten. Vid betraktandet häraf må man väl fråga, om det är nödvändigt för dessa städer att aflöna en särskild domarekår. Jag för min del tvekar icke att härtill svara ett obetingadt nej, ty jag tror att dessa städer med fördel kunna i judicielt afseende sammanslås med närliggande landsbygd. Och enahanda är förhållandet med ett betydligt antal andra städer. Man må invända, att inom dessa småstäder också förekomma ekonomi- och förvaltningsmål. Detta eger visserligen sin rättighet, men jag är öfvertygad att dessa äro af den beskaffenhet, att de i allmänhet kunna handläggas af kommunalstyrelserna, och hvad sist angår andra ärenden, såsom t. ex. förrättande af bouppveckningar och auktioner, så tror jag att städernas invånare skulle bäst åtnöjas med att i afseende härå åtnjuta samma frihet som landsortens bebyggare.

Man kan invända, att icke något tvång bör användas emot städerna för att åvägbringa deras förening med landsbygden under gemensam domare. Sjelf hyllar jag denna åsigt, och motionären har ju ej heller påyrkat något sådant. Jag är ock öfvertygad, att det skulle vara alldeles öfverflödigt, ty jag tror, att, om Regeringen toge saken om hand och framlade förslag för vinnande af det mål motionären afsett, skulle en stor del städer

städer begagna sig af ifrågavarande rättighet, dess heldre som deras utgifter derigenom skulle förminsas, hvilket torde vara dess mera eftersträfvansvärdt, som deras inkomstgifvande rättigheter i sednare tid r allt mer och mer förminskats, under det att samtidigt dermed utgifterna förökats

Som vi alla känna, så är frågan om domstolarne å landsbygden organisation och sättet för deras verksamhet likasom den rörande öfverlemnande till de vanliga domstolarne af åtskilliga, för närvarande icke dithörande ärenden, just nu under Kongl. Maj:ts pröfning, och med afseende härå anser jag förevarande förslag hafva framkommit å en lämplig tidpunkt, enär det vore önskligt att i sammanhang med de under Kongl. Maj:ts pröfning varande förslag blefve utredt, under hvilka vilkor småstäderna kunde medgifvas att förläggas under landsrätt. Och det är svårt för Representationen att framkomma med ett fullständigt utarbetadt förslag i en så vidtomfattande fråga som denna, hvilken måste åtföljas af ändringar ej mindre i grundlag, utan ock i civillag, hvilka förändringar lämpligen torde kunna af Regeringen utarbetas och för Riksdagen framläggas.

Tillåt mig slutligen påpeka, att det är de mindre städernas sanna intresse, som jag för min del, i likhet med motionären, afser, och jag önskar att Utskottet hade kommit till ett annat resultat än det, som nu framlagts, och som grundar sig å motiver, hvilka den föregående talaren, enligt min uppfattning, så nöjaktigt vederlagt, att något vidare ordande i sådant syfte icke erfordras. Då emellertid en af Utskottets ledamöter, Grefve Sparre, som reserverat sig emot Utlåtandet, framställt ett nytt förslag, genom hvilket, efter min åsigt, man närmar sig det mål motionären afsett, vill jag inskränka mig till att yrka afslag å Utlåtandet samt bifall till det af Grefve Sparre i hans reservation framställda förslag. Genom Första Kammarens i frågan redan fattade beslut vet jag, att densamma vid innevarande Riksdag fallit. Derigenom är saken likväl endast undanskjuten till en framtid, som jag hoppas icke må vara allt för aflägsen.

Med Herr Ahlgren instämde Herr *Östman* och Herr *Tjernlund*.

Herr Ribbing: Motionärens förslag sönderfaller, enligt min uppfattning, egentligen uti trenne särskilda punkter, ehuru Utskottet ansett de tvänne sednare af dessa stående i ett så nära sammanhang med hvarandra, att Utskottet vid besvarandet af motionen sammanfört desamma under eit nummer. Sålunda yrkar motionären till en början: att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t, vid behandling af frågan om organisation af underdomstolarne på landet, täcktes vidtaga och föreslå åtgärder, ledande icke allenast till snabbhet i lagskipningen, utan äfven till beredande af tillfälle för handläggning af andra och flera ärenden vid samma domstolar än de nu dithörande; för det andra: att Kongl. Maj:t dervid ville taga i öfvervägande, om icke åtskilliga af rikets mindre städer -- efter vederbörandes hörande -- må kunna med vissa delar af landet under gemensam domare eller domstol förenas och domsagorna derefter lämpligen fördelas; samt ändtligen för det tredje: huruvida icke, vid inträffande ledigheter, hädanefter och intill dess reformen

hinner genomföras, det villkor må vid utnämmandet fästas, att innehafvarne af dessa befattningar skola vara underkastade den förflyttning samt förändring i tjänstgöring och aflöning, som för ändamålets vinnande kan anses nödig.

Enligt Kammararens vid början af föredragningen fattade beslut får den nu pågående diskussionen omfatta Utlåtandet i sin helhet, men detta hindrar väl icke, såsom jag förmodar, att Herr Talmannen, efter diskussionens afslutande må framställa proposition på hvar och en af de tvänne af Utskottet särskilda punkterna, hvilka, enligt mitt förmenande, icke stå i så nära sammanhang med hvarandra, att det ju icke kan vara möjligt, att den ene skulle kunna afslås och den andra bifallas, något som den värde reservanten, hvilken, som vi alla känna, är så van att behandla lagfrågor, äfven tyckes anse, då han, med förkastande af första delen af motionärens framställning, yrkat, att återstående båda delarne borde under någon förändrad form godkännas.

Hvad nu första punkten af motionärens förslag angår, så inskränker jag mig till att erinra, hurusom Utskottet påpekar, att frågan om domstolarnes organisation och sättet för deras verksamhet likasom den rörande öfverlemnande till de vanliga domstolarne af åtskilliga ärenden, hvilka för närvarande handläggas af andra myndigheter, redan, till följd af underdåniga skrivelser af den 28 Maj 1866 och den 15 Maj 1868, är föremål för Kongl. Maj:ts pröfning; och att frågan om öfriga förändringar af rättegångsordningen i den af motionären angifna syftning icke lämpligen kan förekomma till behandling, innan den förstnämnda blifvit slutligen afgjord, och anser jag mig med erinran om dessa förhållanden ock hafva anfört tillräckliga skäl för bifall till Utskottets afstyrkande af denna punkt. Det har nemligen, åtminstone hitintills, varit vanligt, att, sedan Representationen öfverlemnadt ett ärende till Kongl. Maj:t, och innan Kongl. Maj:t hunnit framställa något förslag i ämnet, Riksdagen då icke framkommit med några påminnelser, såsom om man trodde att det icke skulle blifva någonting af med hela saken, eller att man begärt vidare ändringar, innan man ännu vetat hvilka de ändringar i det bestående, hvilket det nya förslag mände blifva, hvars utarbetande af Kongl. Maj:t är föranstaltadt och som är i görning. Jag anser för min del, att det nu vore mindre passande och ingalunda välbetänkt att begära något nytt i den syftning motionären föreslagit, innan man får kännedom om hvad Kongl. Maj:t i detta hänseende kommer att proponera.

Återstå då de tvänne andra punkterna utaf motionärens framställning. Den ärade herr motionären har ansett Utskottets motivering för afslag äfven å dessa vara så underhållig och skälen af så klen beskaffenhet, att de egentligen ej ens förtjent afseende. För Utskottet har saken icke företett sig alldeles så, och jag anhåller att i korthet till detta förhållande få uppgifva anledningen. Motionären föreslår, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, om icke åtskilliga af rikets mindre städer — efter vederbörandes hörande — må kunna med vissa delar af landet under gemensam donare eller domstol förenas och domsagorna derefter lämpligen fördelas, och det är ej alldeles klart *hvad* den ärade motionären med dessa ord afser, att man egentligen skulle bedja Kongl. Maj:t göra. Frågan blir nemligen här: *hvad kan* Kongl. Maj:t i detta fall göra, och med

detta "kan" menar jag hvad han kan lagenligen eller grundlagsenligen göra? Den 31 § i gällande Regeringsform stadgar: "Städernas till deltagande i riksdagsmannaval berättigade inneväanare ega att till borgmästaretjenster föreslå trenne behörige män, då Konungen en af dem utnämne." Således äro härigenom städerna tillförsäkrade den rättigheten att på förslag till borgmästaretjenst få uppföra trenne personer och presentera dessa för Konungen, på det att en af dessa må till borgmästare utnännas. Konungen kan alltså, så länge denna grundlagsparagraf qvarstår, ej besluta att beröfva städerna deras rätt att, på sätt §:en stadgar, medverka eller bestämmande inverka vid tillsättande af deras domare. Lika litet kunna städerna, som hafva "egen jurisdiktion", beröfvas den rättighet gällande § 19 mom. 3 Riksdagsordningen medgifver dem att välja särskilde riksdagsmän. Det är i sammanhang med, i betraktande af dessa grundlagsstadganden, som Utskottet börjat sin motivering angående nu ifrågavarande punkt med att anmärka att hittills icke något hinder mött för mindre stads förläggande under landsrätt, då staden derom gjort framställning hos Kongl. Maj:t, och att sådant äfven hädanefter lärer bifallas då skäl dertill förefinnes, utan att någon åtgärd å Riksdagens sida för möjliggörande häraf erfordras, lika litet som någon särskild påminnelse från Kongl. Maj:t till städerna, att de så kunna göra, eller fråga till dem om de vilja det. Motionären anmärker vid denna erinran om städernas frihet, hvilken erinran *han* tror visa, att Utskottet blott tagit i betraktande städernas fördel, att han, motionären, deremot med sitt förslag afsett en fördel ej allenast för städerna utan äfven för landet och samhället i sin helhet. Jag betviflar icke det ringaste hans goda afsigt härutinnan, men jag tillåter mig erinra ännu en gång, att här är fråga om en städerna lagligen tillerkänd rättighet som icke kan dem beröfvas, förr än härom gällande grundlagsbud blifvit förändrade. Detta har ock Utskottet påpekat i tredje punkten i sammanhang med dess i andra punkten gjorda, nyss omnämnda erinran, och ehuru jag erkänner att motionären hemställt i sin motion, det åtskilliga mindre städer skulle "tillspörjas" om förändringen, vet jag dock icke huruvida deras bifall skulle utgöra ett vilkor för framställande af ett förslag från Kongl. Maj:t i den syftning motionären önskat. Motionärens förslag synes mig väl icke vara fullt klart i detta fall, men om jag förstätt honom rätt i hans muotliga anförande, skulle detta städernas eget bifall till att läggas under landsrätt verkligen förutsättas, innan Kongl. Maj:t till Riksdagen derom afgäfve förslag. Om så är, reduceras motionens hela betydelse i förevarande del dernän, att Kongl. Maj:t skulle fråga hvarje stad: "Vill ni eller vill ni icke?" En sådan fråga synes mig dock besynnerlig, då, såsom jag redan haft äran nämna, de smärre städerna redan ega rätt att, efter ansökning hos Kongl. Maj:t, komma under landsrätt, och om man nu förutsätter att ingen förändring kan sättas i verket, förrän de små städerna svarat ja, men dessa händelsevis i stället skulle säga nej, så hjälper det ju ej, att Kongl. Maj:t framställt någon förfrågan i ämnet, och hela den åtgärd, om hvars vidtagande i särskild skrifvelse gjorts ansökan, vore då lindrigast sagdt ändamålslös. Det andra alternativet vore, om städerna verkligen svara ja; då skulle alltså Kongl. Maj:t enligt motionärens önskan framlägga ett förslag till Riksdagen, grundadt på vederbörandes hörande.

Men denna behandling af ärendet företäller mig helt och hållet bak- och framvänd, ty så länge Riksdagen ej upphävt 31 § Regeringsformen och ändrat 13 § 3 mom. Riksdagsordningen, blir ju då dess af motionären yrkade anhållan hos Kongl. Maj:t detsamma som att säga till Kongl. Maj:t: "Gör oss ett förslag, så skola vi sedan se till huruvida vi kunna förändra grundlagen så att förslagets antagande blir *möjligt*." Detta är ju rent af orimligt, ty Kongl. Maj:t skulle på detta sätt framställa ett förslag "på försök", för att Riksdagen sedermera skulle yttra sig ej öfver lämpligheten af det framlagda utan först, med afseende på grundlagen, deröfver, om Riksdagen alls ville hafva *något* förslag i den riktningen. Jag har redan vid annat tillfälle yttrat, och jag upprepar: ännu en gång, att Kongl. Maj:t har icke tid till att framlägga dylika förslag blott på försök, och innan Riksdagen fattat beslut, vare sig om godkännande af de principer, hvarpå det skulle hvila, eller ens om den lagliga möjligheten att antaga det. Bättre är då, och den enda rätta ordningen att först uppdraga åt vederbörande Utskott att föreslå ändring i 31 § Regeringsformen, ty Riksdagens beslut att ändra eller icke ändra detta grundlagsbud är rätta svaret på den af motionären framställda frågan, och såsom säkert kan man antaga, att, så länge Riksdagen icke bifallit denna grundlagsförändring, Riksdagen icke heller "vill" hafva den förändring motionären föreslagit.

Eller har jag måhända missförstått motionärens mening beträffande städernas santycke? Vill han måhända, att Kongl. Maj:t skulle framkomma med förslag till de ändringar han önskar, äfven om de hörda större städerna svarade nej? I så fall skulle Riksdagens anhållan till Kongl. Maj:t innebära, att Kongl. Maj:t tillika ville tillse och för Riksdagen lägga fram ett förslag till förändring af 31 § Regeringsformen, och att den af motionären påyrkade underdåniga skrifvelsen skulle omfatta icke allenast begäran om förslag till ändring i domstolsorganisationen utan äfven till förändring i ofvannämnda grundlagsparagraf. Men detta är dock det, som, enligt mitt förmenande, minst bör kunna komma i fråga att skriva om till Kongl. Maj:t. Visserligen behöfver Riksdagen rätt ofta besvara Kongl. Maj:t med begäran om utredning af hvarjehanda ärenden, men detta sätt att gå till väga bör man, just därför att det ändå så ofta blir nödigt, icke använda oftare och i andra fall, än då Riksdagen sjelf är urståndsatt att kunna framlägga något dugligt förslag. Är nu detta beträffande de meranämnda grundlagsparagraferna händelsen? Det synes mig sannerligen derutaf mindre passande, att Riksdagen skulle tillstå, det Riksdagen sjelf icke kan besluta eller vet, om den skall vilja att en grundlagsförändring skall ske eller icke. -- Således, om ändring skall vidtagas i såväl 31 § Regeringsformen som 13 § Riksdagsordningen, bör Riksdagen först vara för sin del derom ense, och för det andra bör en dylik förändring föregå den reform motionären vill genomföra i fråga om domstolarnes reorganisation. Skulle åter Riksdagen nu förklara sig vilja lemna derhän, huruvida någon grundlagsförändring i det afsedda syftet bör vidtagas eller icke, och det oaktadt hos Kongl. Maj:t anhålla, det han ville framlägga förslag till den förändring motionären begärt, lärer förmodligen Kongl. Maj:t — eller rättare, så hoppas jag och förväntar att han svarar:

dermed dröjer jag till dess Riksdagen vidtagit lämpliga förändringar i 31 § Regeringsformen, och till dess det visar att den gjorda framställningen kan hafva laglig möjlighet att gå igenom på fullt grundlagsenlig väg. Huru jag än vänder motionärens förslag, så synes det mig alltså icke hafva skäl för sig, och jag måste för min del anse Utskottet hafva på fullt tillfredsställande sätt motiverat sitt förkastande af detsamma.

Den ärade representanten mot Utskottets Utlåtande har visserligen vidlyftigt utbredt sig öfver de särskilda förhållanden i afseende på domstolarne, som fordom varit rådande såväl i städerna som på landsbygden, äfvensom öfver frågan om en tidsenlig domstolsorganisation, och den andre talaren i ordningen har framhållit åtskilliga allmänna satser för att dermed bevisa behovet och nödvändigheten af att bifalla reservantens förslag; men ehuru jag icke kan gilla alla dessa allmänna framställningar, så vill jag nu icke upptaga Kammarens tid med att till granskning och vederläggning upptaga desamma. Ty Kammaren har icke att nu fatta beslut om dylika allmänna resonementer, utan föremålet för dess beslut är det sätt, motionären har föreslagit till afhjelpande af de olägenheter han ansett häfta vid våra domstolars nuvarande organisation och vårt rättsgångsväsende. Jag har derved hållit mig till Herr Carl Ifvarssons motion, och har derved icke kunnat finna Utskottets skäl till dess förkastande så lätta, som motionären förklarar dem vara.

Men om nu så är, att första delen af motionärens förslag, eller aflåtande af underdånig skrifvelse med anhållan, det Kongl. Maj:t, vid behandling af frågan om organisation af underdomstolarne på landet, ville vidtaga och föreslå åtgärder, ledande icke allenast till snabbhet i lagskipningen utan äfven till heredaude af tillräcke för handläggning af andra och flera ärenden vid samma domstolar, än de nu dithörande — icke har skäl för sig, och om äfven den andra delen af förslaget — eller att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, om icke åtskilliga af rikets mindre städer må kunna med vissa delar af landet under gemensam domare eller domstol förenas och domsagorna derefter lämpligen fördelas — icke heller bör af Riksdagen bifallas, så synes mig den återstående tredje delen af samma förslag, eller frågan om domarnes försättande i en provisorisk ställning, vara alltför tidigt väckt, då det deruti heter, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huruvida icke, vid inträffande ledigheter, hädanefter och intill dess reformen hinner genomföras, det vilkor må vid utnämmandet fästas, att innehafvare af domarebefattningar skola vara underkastade den förflyttning samt förändring i tjänstgöring och aflöning, som för ändamålet vinnande kan anses nödig. Om man måste medgifva att amovibiliteten hos embetsmän i allmänhet visat sig medföra endast tve tydigt gagn och nytta, så är det åter ett både känt och erkänt faktum, att *domarnes* försättande i en osäker och provisorisk ställning är positivt skadlig. Jag vill visserligen icke förneka, att förhållanden kunna gifvas, då det vore önskligt och är lämpligt att embetsmän tillsättas endast på vissa vilkor, så att de kunna blifva underkastade förändring i tjänstgöring och aflöning o. s. v.; men uti en dylik ställning böra embetsmän icke försättas förr, än något positivt förslag föreligger till förändring i utöfningen och förvaltningen af deras embeten; och något dylikt förslag läser väl ännu icke kunna anses vara väckt; så mycket mindre som det är bero-

ende på en förändring i grundlagen, som ännu ej blifvit ens motionerad, än mindre förklarad hvilande och aldra minst antagen. Om man sålunda nu skulle börja med att sätta domarekorpser på osäker fot, innan ett sådant förslag framställles, och derigenom möjligen skulle dermed kunna vinna det ändamål att få öfvergången lättare verkställd, när en gång reformen kommer till stånd, så anser jag denna sistnämnda fördel i framtiden ingalunda uppvägas af de stora olägenheter, för det närvarande, som, innan de ännu ej ens föreslagna, än mindre genomförda förändringarne hunne komma till stånd, otvifvelaktigt skola låta sig förnimma.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, då Riksdagen ännu ej erhållit kännedom om innehållet af Kongl. Maj:ts förslag angående domstolarnes organisation, då en grundlagsförändring synes mig nödvändigt böra föregå ett gillande af motionens andra del, och då densamma skulle komma att försätta våra domare i en osäker och för det allmänna menlig ställning, yrkar jag bifall till Utskottets hemställan i båda punkterna af Utlåtandet, med anhållan om framställande af särskild proposition på hvar och en af desamma.

Grefve Sparre: Hvad jag afsett uti den reservation, jag framställt emot föreliggande Utlåtande, är detsamma som jag antydde, då jag för några dagar sedan deltog i den diskussion, som härstädes uppstod med anledning af Justitie-ombudsmannens till Riksdagen sist aflättna embetsberättelse — jag menar nödvändigheten af stora och genomgripande reformer i lagstiftning och rättsskipning. Och då nu ett förslag blifvit väckt, hvori sättet för genomförande af en sådan reform angifves, så ville jag, att Representationen icke skulle kallt och likgiltigt förkasta detsamma.

Hvarje stor förändring i ett lands politiska förhållanden åtföljes inom kort af en stor förändring jemväl i dess lagstiftning. Historien visar oss sedan hundra år tillbaka sanningen häraf. Den Franska revolutionen medförde en sådan förändring, och de Fransyska lagarne från denna tid utgöra ännu ett mönster för andra civiliserade länder. Tjugu år derefter, då statshvälfnigen hos oss egde rum, började äfven vi att tänka på reformer i vår civila lagstiftning, och en komité nedsattes för sådant ändamål, hvilken arbetade i 40 år och derunder föreslog en mängd reformer, som numera blifvit till någon liten del genomförda. Den politiska reform, som vi utförde år 1866, var betydelsefull och kan derföre ej heller undgå att åtföljas af förändringar i vår civilag, framför allt i rättegångs-ordningen, der behovet af sådana är mest påträngande. Då nu motionären i sitt förslag angifvit sättet, hvarigenom en sådan reform skulle kunna genomföras och icke behöfva uppskjutas till en aflägsen framtid, så bör — jag upprepar det — ett sådant förslag icke tillbakavisas.

En föregående ärad talare yttrade, att Riksdagen, enligt hans åsigt, icke nu kunde hos Kongl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida ej åtskilliga mindre städer lämpligen kunde läggas under landsrätt. Han ansåg en sådan anhållan icke böra ifrågakomma, förr än ändring skett i 31 § Regeringsformen, som tillförsäkrar städernas innevärdare en viss valrätt vid tillsättande af borgmästare. Men deremot kan man ju invända, att denna 31 § icke kan ändras, för än i densammes ställe ett nytt förslag blifvit framställt; och på sådant sätt komma vi i en circulus, och i

eviga tider blir ingenting åtgjort i saken. Samme talare sade ock, att jag i min reservation yttrat mig egentligen endast om allmänna frågor, om stad och land — ja, mine Herrar, jag måste bekänna, att jag gjort mig skyldig dertill; men då motionen just afser opphöraudet af den skiljda jurisdiktionen för städerna, så menar jag, att hvad jag yttrat verkligen hörde till saken. Vidare sade samme talare, att det vore olämpligt att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att, i och för reformens genomförande, vissa domare skulle förordnas till embeten under föreskrifna vilkor, emedan, såsom han yttrade, Kongl. Maj:t icke kunde veta, huruvida Riksdagen der-efter ville gå in på att ändra grundlagen i det syfte, som med reformen öfverensstämde. Men, mine Herrar, om Riksdagen åtlåter en sådan skrifvelse, så skall denna väl icke vara endast en *naken klämm*, utan dess innehåll sådant att Kongl. Maj:t af densamma ser hvad Riksdagen verkligen vill, nemligen att den principiela skilnaden emellan stad och land borde upphöra, och att de städer, som icke vore så stora att de behöfde särskild domstol, måtte förenas med närliggande landsbygd under samma domare.

Jag har i reservationen yttrat — och jag ber att än en gång få upprepa den bekännelsen — att jag är konservativ i lagfrågor; jag står nemligen på samma punkt nu som för 22 år sedan, då jag först började deltaga i lagstiftningen, och jag vidhåller fortfarande de åsikter, jag uttalat i de fyra komitéer för behandling af lagfrågor, i hvilka jag varit ledamot. Således skall ingen kunna med någon rättvisa beskylla mig för att omfatta omstörtande åsikter, men då jag är angelägen att bibehålla det väsentliga i samhällsinstitutionerna, är jag angelägen att utsofra tillfälliga, af öfvergående och längesedan försvunna tidsförhållanden framkallade anordningar. Jag tror icke heller, att Sverige, under det andra länder i Europa gå med jättsteg framåt, kan bibehålla antediluvianska former; jag tror icke, att Sverige kan fortfara att trampa på samma punkt, som utlandet för 80 à 90 år sedan öfvergifvit. Vi kunna icke låta bli att följa med strömmen. Göra vi det, så skulle utländingen förundra sig öfver, att hos oss finnas institutioner, som förefalla honom obegripliga. En sådan institution är städernas särskilda jurisdiktion, som uppkommit å en tid, då all handel och industri endast kunde trifvas inom stadsmurarnes skydd, och som sedan bibehållits under tider, då man sökt att fortfarande binda industrien vid städerna. Men dessa tider äro nu förbi. Industrien är frigjord, den höjer sig på starka vingar för att inandas friheten och skall numera icke kunna hållas fjettrad inom en stålträdsbur.

Gemensamma stadganden för stad och land erfordras derföre; och med sådana kunna vi undvika nuvarande slöseri med domarekrafter, dertill vi icke hafva råd. Många genomgripande förslag, som beröra såväl städernas som landsortens intressen, skola framkomma, deribland om inrättande af handelsdomstolar, och vi kunna väl icke tänka på att inrätta sådana ensamt för städerna, ty mångenstädes på landet är industrien lika blomstrande.

Utan att vilja göra Riksdagen några förebråelser för overksamhet inom lagstiftningens område, kan jag dock icke underlåta att påpeka, hvilken undransvärd verksamhet Rikets Ständer i detta afseende utveck-

lade under det decennium, som närmast föregick 1866. Vi gingo under denna tid betydligt framåt, och flera författningar i viktiga ämnen utkommo. Vi fingo nemligen år 1855 en förordning om stöld, år 1858 en om bedrägeri och förfalskning, år 1861 en om misshandel å person, och under samma tid utkommo ny testamentslag, konkurs- och boskildnadslag, preskriptionslag och en författning, hvarigenom de så kallade tysta förmånsrätterna upphäfdes. Allt detta, mine Herrar, utvisar en alldeles ovanlig verksamhet. Men från år 1867 ända tills nu hafva vi icke företagit oss något enda sådant större lagstiftningsarbete. Man söker snarare att motverka lagstiftningens fortskridande, ty så snart ett genomgripande förslag framkommer, så uppställer man deremot de obotfärdigas förhinder, eller ock söker man — såsom den föregående talaren — att afleda verksamheten genom att införa den i en ändlös cirkelgång. Vi böra nu icke låta hindra oss af sådana försök, utan bifalla detta förslag, synnerligen som detsamma icke afser annat än att bereda oss fria händer, så att vi icke behöfva öfver en mansålder vänta på den ifrågavarande reformens genomförande, då den en gång beslutas. Om Riksdagen nu hos Kongl. Maj:t framställer sina åsikter i ämnet, så anser jag tiden vara särdeles väl vald, helst Kongl. Maj:t för närvarande har under pröfning ett förslag angående domstolsorganisationen på landet, i sammanhang med hvilket detta borde behandlas.

Jag hade i min reservation sagt, att jag med afseende så väl på den begränsning till utrymmet, som är utstakad för en reservation, som äfven på en skyldig grannligheten mot eder tid, mine Herrar, icke ansett lämpligt att inlåta mig på några vidlyftiga yttranden angående utsigterna för en framtida förändring af domstolsorganisationen i Sverige. Men oberoende af den slutliga utgången häraf anser jag dock lämpligt, att, då tanken derpå framställes för Representationen, och då realiserandet deraf snart måste förestå, Representationen icke tillbakavisar ett sådant steg som det nu föreslagna, som under alla tider och alla förhållanden måste vara lämpligt.

Jag ber nu att få yttra några ord angående motionärens yrkande om bifall till första punkten af hans förslag, i afseende hvarå jag för min del icke kan med honom instämma. I kännen utan tvifvel alla, mine Herrar, att i anledning af den underdåniga skrifvelse i ämnet, som 1866 års Riksdag aflät, Kongl. Maj:t nedsatt en komité, hvilken redan utarbetat och afgifvit ett förslag till förändrad domstolsorganisation, som för närvarande är beroende på Högsta Domstolens pröfning. I kännen vidare, att 1868 års Riksdag till Kongl. Maj:t aflätit en underdånig skrifvelse angående vissa måls öfverflyttande från de administrativa embetsverken till domstolarne. Jag instämmer med den siste ärade talaren deruti, att jag anser det icke vara lämpligt att nu aflåta en förnyad skrifvelse i samma ämne samt befarar, att, om en skrifvelse nu skulle beslutas i detta syfte, och som jemväl afsåge en ökad snabbhet i lagskipningen, den möjligen skulle komma att tillbakahålla det förslag angående en förändrad domstolsorganisation, som redan blifvit utarbetadt. Jag vet, huru mycket tid det erfordras för hvarje nytt förslag att genomgå den vanliga skärselden. Af dessa och flera skäl har jag icke ansett det vara lämpligt att biträda motionärens framställning i dess första punkt, som

kunde komma att verka ett uppehåll med framläggandet af det redan utarbetade förslaget, så mycket heldre som jag anser detta befordra det syfte, som med motionärens framställning i dess helhet blifvit afsedd. Beträffande denna punkt instämmer jag derföre med Herr Ahlgren.

Herr Axel Bergström: Den förste talaren, motionären, var under sitt föredrag så lågmäld, att största delen deraf undgick mig. Detta är så mycket mera att beklaga, som antagligen åtskilligt af hvad han yttrade varit värdt att åhöra och annat varit frestande att försöka vederlägga. Ett och annat enstaka yttrande kunde dock af mig uppfattas. Så hörde jag t. ex. honom förklara, att han funne Utskottets motivering för afslag å motionen underhaltig. Denna förklaring förundrar mig ingalunda, ty intet är vanligare, än att en motionär, hvars förslag icke lyckats att vinna framgång inom Utskott, finner motiverna i Utskottets afstyrkande Betänkande underhaltigt. Förhållandet kommer mig att minnas ett bekant yttrande af en bekant författare i anledning af den allmänna klagan öfver den juridiska stilens obegriplighet, nemligen att den tappande parten aldrig i världen lär sig begripa hvad den vinnande genast med största lätthet fattar. Vidare hörde jag motionären uttala det förmenande, att Utskottet varit skyldigt bevisa, att hans förslag vore odugligt. Ett sådant anspråk synes mig innebära en omkastning af bevisningsskyldighet. Tvärtom torde det böra anses åligga en motionär att bevisa, först att det bestående är odugligt och vidare att hvad han vill sätta i stället derför är bättre och mera lämpligt.

Den andre talaren i ordningen, Herr Ahlgren, framförde hvad han kunde hafva att säga med ljudelig stämma. Hvarje hans ord trängde fram till mina öron; men jag finner intet i hans föredrag att bemöta.

Hvad nu angår sjelfva saken; så enär, till följd af Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 28 Maj 1866, innefattande framställning om reglering af domstolsväsendet på landet, ett lagförslag i ämnet blifvit af dertill utsedde komiterade utarbetadt och om jag är riktigt underrättad, föredraget i Högsta Domstolen, emellan hvars Herrar ledamöter samma förslag för närvarande cirkulerar; torde det finnas i hög grad olämpligt, att Riksdagen nu skulle framkasta nya synpunkter och förslag att af Kongl. Maj:t tagas i öfvervägande vid uppgörandet af slutligt förslag till en reorganisation af underdomstolarne på landet. Sådant skulle endast tjena till att än vidare uppskjuta en reform, hvars genomförande man annars inom en icke aflägsen tid kunde vänta. Inom städernas rättskretsar skipas för närvarande rätt en gång i veckan; och förr än fråga på allvar kan uppstå att i judicielt afseende förena land och stad till en jurisdiktion borde man kunna erbjuda städernas inneväpnare fördelen af rättsskipning åtminstone en gång i månaden. Detta är nemligen det högsta, hvarpå man i det utarbetade lagförslaget vågat tänka för de mera befolkade delarne af landet, under det man i fråga om de mera glest bebodda delarne måst åtnöja sig med en ännu långsammare lagskipning. Organisationen af underdomstolarne på landet måste derföre, i min tanke, framstå fullfärdig, så att städernas inneväpnare kunna med öppna ögon bedöma hvad de ega, hvad de komma att mista och hvad de få, innan man med något hopp om framgång kan inlåta sig på försök att förmå

dem uppgifva sin genom grundlagens stadgande kringgårdade egna jurisdiktion.

I fråga om sättet, hvarpå den af motionären såsom önskvärd ansedda förenigen af land och stad till en gemensam jurisdiktion skulle kunna åstadkommas, synes mig motionären icke hafva gjort sig klart reda för och vederbörligen särskilt de olika fall, som dervid låta tänka sig, hvadan också motionären icke heller påpekat eller framhållit något visst sätt såsom det lämpligaste och ändamålsenligaste. För min del tänker jag mig tre alternativ såsom möjliga. Det första vore att åstadkomma en organisk förenig emellan land och stad i judicielt afseende sålunda, att all begreppsskilnad derutinnan upphörde samt land och stad uppginge i den gemensamma rättskretsens högre enhet; hvaremot i alla öfriga afseenden, der för närvarande en motsättning emellan land och stad eger rum, samma motsättning, oberoende af den judiciela förenigen, kunde fortjära. Det andra alternativet vore att låta staden fortfarande behålla sin jurisdiktion, men i judicielt afseende med staden förena omkringliggande landsbygd på sådant sätt, att stadens borgmästare tillika blefve domare å landet. Staden komme i sådant fall att blifva det principala och landsbygden ett accessorium; och sakna vi i vårt land icke exempel på en sådan organisation, ity att borgmästaren i Göteborg tillika och själfskrifvet är härads höfding i Säfvedals härad, i hvilken egenskap han med häradets nämnd inom häradet skipar lag och rätt. Det tredje alternativet vore att staden, utan att upphöra att i öfrigt vara stad, mistade egen jurisdiktion och, såsom det heter, förlades under landsrätt; hvarpå exempel flera gånger förekommit inom vårt land.

Hvad angår det första alternativet, torde detsamma afgifva grundlaget för en framtida omgestaltning af vårt lands hela rättsförfattning. I en sådan utsträckning innebär det en stor tanke, hvilken dock hvarken Lag-Utskottets ordförande i sin afgifna skriftliga reservation, än mindre motionären uttalat. För min del skulle jag med glädje helsa den dag, då en sådan ombildad rättsförfattning kunde komma till stånd. De stora grunddragen deraf föreställer jag mig på följande sätt. Hela riket skulle, utan åtskilnad emellan land och stad, indelas i ett lämpligt antal rättskretsar, hvarje försedd med sin särskilda domstol, hvilken borde vara kollegialiskt sammansatt. Processen vid dessa domstolar skulle så väl i civila som kriminela mål vara rent muntlig, och ej såsom förhållandet för närvarande är, ej mindre vid öfverrätterna och i Högsta Domstolen utan äfven vid underrätterna, skriftlig. Det är visserligen ett allmänt föreställningssätt, att processen vid underdomstolarne i vårt land redan nu är muntlig, men intet är oriktigare, ty processen är rent skriftlig. Allt hvad som andrages, ehvad det sker muntligen eller skriftligen, måste tagas till protokollet, och hvad som ej influtit i protokollet kan ej tagas i öfvervägande vid domslutet. Grundmaximen för den skriftliga processen: "*quod non est in actis, non est in mundo*" d. v. s. "hvad som icke finnes i den skriftliga akten, betraktas såsom funnes det icke till i verlden", gäller således i sin fulla utsträckning äfven inom vår rättegångsordning. Men innan man kan öfvergå till det rent muntliga förhandlingssättet vid domstolarne, lærer det blifva nödigt att skapa och utveckla ett rättslärdt advokatstånd, hvars införande hos oss länge utgjort ett föremål för de tänkandes önsknigar.

Ofver de särskilda rättskretsens domstolar skulle stå en enda kassationsdomstol med den begränsade kompetens, som vore en nödvändig följd af samma domstols egenskap att uteslutande vara kassationsdomstol. Förefunnnes de nu af mig i största korthet antydda organisationer och förut-sättningar; så skulle icke heller slutstenen i hvarje folklig rättsförfattning, nemligen juryinstitutionen, länge låta vänta på sig. På sådant sätt skulle man kunna fullständigt och organiskt åstadkomma en förening i judicielt afseende emellan stad och land; och jag skulle med glädje medverka till hvarje åtgärd, som man, med ett dylikt mål klart för ögonen, kunde ifrågasätta; men, såsom jag förut nämnt, hvarken motionären eller reservanten synas hafva tänkt åt detta håll, utan i stället inskränkt sig till att föreslå något, hvilket jag, för att begagna ett af Lag-Utskottets herr ordförande ofta nyttjadt uttryck, skulle vilja benämna "pjask-" eller "fnaskreform".

Vidkommande det andra alternativet, hvilket synes närmast hafva föresväfvat motionären, då han nedskref motiverna till sitt förslag, eller att, såsom han uttrycker sig, vissa delar af domsagorna på landet skulle, der det lämpligen ske kunde, förenas med närmast belägna städer under en och samma domare eller domstol; så vill jag, för att icke vara vidlyftig, åberopa de skäl, Lag-Utskottets Betänkaude innehåller mot antagande af detta alternativ och hvilka synas mig tillfyllestgörande. Detta alternativ företer stora svårigheter, ehvad det skulle realiseras sålunda att lands- och stadsdomstolen fortfarande blefve åtskiljda och endast finge ordföranden gemensam, eller ock sålunda att domstolen blefve en och densamma för hela rättskretsen, d. v. s. för så väl staden som landsbygden.

Beträffande sist det tredje alternativet eller att lägga de mindre städerna under landsrätt med eller mot deras vilja, hvilket alternativ synes föresväfvat motionären vid framställande af sjelfva det positiva förslaget; så kan jag äfven i denna del inskränka mig till att åberopa dels hvad Betänkandet innehåller, dels ock hvad Herr Ribbing antört. Tvångsvis kan en stad icke förläggas under landsrätt, så länge stadgandet i 31 § Regeringsformen kvarstår oförändradt; och då motion om sådan förändring icke blifvit väckt samt, äfven om den vore väckt, icke torde kunna vinna bifall, så länge man icke gjort sig fullt reda för, huru rättsförfattningen slutligen bör organiseras; synes mig någon båtнад af bifall till hvad motionären föreslagit icke vara att vänta.

Jag vill gerna skänka åt reservantens försäkran, att han i likhet med motionären icke afsett annat än åstadkommande af en tidsenlig domstolsorganisation, samt således icke befattat sig med den politiska frågan om städernas representationsrätt, hvilken, ehuru i Riksdagsordningen sammanställd med jurisdiktionen, lätteligen kunde och borde genom förändring af grundlagsstadgandet göras oberoende deraf. Jag får, jag kan således icke antaga, att motionären eller reservanten vid framställande af sina förslag haft en politisk bitanke, åsyftande att minska stadsrepresentanternes antal inom denna Kammare; men nog skulle de varit mera fredade för misstankar om sådan bifasigt, i händelse de uttalat den stora grundsatsen om en fullständigare organisk förening emellan land och stad i judicielt afseende, i stället för att inskränka sitt reformförslag till de mindre städerna. Hvad mena för öfrigt motionären och reservanten

med mindre städer? "stor" och "liten" äro redan relativa begrepp; hvilket i ännu högre grad gäller om "större" och "mindre". Af ett så obestämdt uttryck som "mindre städer" skulle Kongl. Maj:t, om motionen vunne framgång, icke kunna hemta någon säker ledning för bedömande af hvad som Riksdagen dermed menat. En stad, hvilken motionären och Riksdagen möjligen ansåge höra till de mindre, skulle kunna af Kongl. Maj:t räknas till de större och tvärtom.

Vidare kan jag icke undgå att anmärka, hurusom hvad så väl motionären som reservanten föreslagit, eller att vid utnämningar till ifrågasvarande befattningar skulle fästas det vilkor, att innehafvarne borde vara underkastade den *förflyttning* m. m., som för ändamålets vinnande kunde anses nödig, är uppenbarligen stridande emot stadgandet i 36 § Regeringsformen, att de, som bekläda domareembeten, så högre som lägre, samt alla andra embets- och tjänstemän än de i föregående 36 § nämnda icke kunna, utan efter egna ansökningar, till andra tjänster befordras eller flyttas. Detta stadgande är icke någon förmedlande lag, af beskaffenhet att derå kan lämpas rättsordspråket: "*förord bryter lag.*" Nej! det är en ovilkorlig lag, hvilken icke kan modifieras genom något slag af förord eller förbehåll, äfven om sådant intages i den fullmakt, hvarigenom domaren utnämnes till sitt domareembete. Grunden för lagbudet är nödvändigheten att göra domarens ställning så trygg som möjligt; att bereda honom utsigten att kunna sjelfständigt och oafhængigt utöfva sitt samhällsvigtiga kall utan fruktan för äfventyret att emot sin vilja blifva förflyttad till andra platser. Att begära, det Kongl. Maj:t, vid utfärdande af fullmakter för domare, måtte låta deri inflyta ett vilkor eller förbehåll af ofvanomförmälda beskaffenhet vore att begära, det Kongl. Maj:t skulle förbise stadgandet i åberopade grundlagsstadgande och handla i strid dermed.

Jag har nu, så godt jag kunnat och förmått, sökt värja Lag-Utskottets Betänkande. Mig lyster dock att förflytta kriget in i fiendens eget land och något litet granska halten af de skäl, reservanten i sin skriftliga reservation anfört till stöd för motionärens af honom i vissa delar omfattade förslag.

Såsom anmärkningsvärdt förekommer först reservantens yttrande, att "*skilnaden emellan lands- och stadsrätt är en kvarleva af medeltidsinstitutioner, som vår lagstiftning behållit, sedan det öfriga Europa redan utplånat de sista spåren deraf.*" Så vidt motionären härmed afser den i vårt land befintliga skilnaden emellan land och stad i judicielt afseende, behöver jag, för att ådagalägga det oriktiga i hans yttrande, endast nämna, att jemväl i Danmark, Norge och Finland städerna hafva egen jurisdiktion. Jag känner med visshet några andra länder i Europa, hvarest förhållandet är enahanda, och jag tror mig känna ännu flera sådana, hvilka jag dock, af fruktan för att göra mig skyldig till något miss-tag, icke nu vill nämna. "Det öfriga Europa", d. v. s., enligt reservantens förmenande, Europa med undantag af Sverige, krymper således betydligt tillsammans, och undantagen eller motsättningarna blifva betydligt flera än reservanten synes hafva trott.

Vidare förklarar reservanten, att städernas särskilda arfs- och giftorätt upphörde med år 1845. Detta förklarande innefattar ett nytt miss-tag; ty det var icke städernas, utan landsbygdens särskilda arfs- och

giftorätt som då upphörde. Det var den urgamla Svenska arfs- och giftorätten, enligt hvilken broder ärfde dubbelt mot syster samt man giftes till två delar och hustru till tridning i den kommunikabla egendomen, som ändrades till likhet med den arfs- och giftorätt, hvilken gällde i städerna. På sådant sätt åstadkoms likhet i detta afseende emellan land och stad.

Uti sin ifver att såsom privilegium utmärka allt, hvad städerna haft eller hafva egendomligt uti institutioner, tvekar reservanten icke att skildra den kommunalstyrelse, hvilken före antagande af 1862 års författningar angående kommunalstyrelse å land och stad förefanns i städerna, såsom ett dem i motsats mot landsbygden tillkommande privilegium. Äfven denna skildring är oriktig; ty den urgamla Svenska sjelfstyrelsen inom kommunen hade aldrig utslöcknat å landsbygden; den fortlefde der alltjemt och utfövades å socknestämman. Lefde den än ett tynande lif, under det till följd af lätt förklarliga anledningar det kommunala lifvet inom städerna var något fylligare och kraftigare; så kan ett sådant förhållande ingalunda berättiga till att utmärka den kommunala sjelfstyrelsen i städerna såsom ett dem tillkommande privilegium.

Reservanten har vidare sökt stämpla stadsdomstolarne såsom särskilda privilegierade domstolar. En sådan uppfattning kan icke gillas. Rådstufvurätt är lika allmän underrätt i stad som häradsrätt är det å landet. Om än organisationen af dessa båda slag af domstolar är olika i så måtto, att i häradsrätt dömer häradshöfding med nämnd och i rådstufvurätt borgmästare med rådmän; så ingå dock rådstufvurätterna lika väl som häradsrätterna såsom integrerande delar i vårt lands allmänna rättsförfattning. Endast hvad angår ett och annat särskildt slag af mål kunna rådstufvurätterna betraktas såsom särskilda domstolar, t. ex. i fråga om vexelmål. 83 § af vexellagen stadgar nemligen: "Domstol i vexelmål vare rådstufvurätt i stad, der svarenden bor eller anträffas, men, om han å landet bor eller anträffas, Rådstufvurätten i närmaste stad derintill". Den första delen af åberopade stadgande utgör icke annat än en följdriktig tillämpning af lagens allmänna regel, att den, som vill kära till annan för gäld eller i annat tvistemål, som rör hans person, bör stämma honom till den rätt, hvarunder han sitt bo och hemvist hafver; men den sednare bestämmelsen, att vexelgäldenär, som å landet bor eller anträffas, bör instämmas till rådstufvurätten i närmaste stad derintill, utgör ett verkligt undantag från den allmänna regeln och konstituerar rådstufvurätt uti angifna händelse till en privilegierad domstol för sakens skull. Grunden för stadgandet är behovet att åt vexeltvister bereda en snabbare rättsskipning, än vid de allmänna underdomstolarne på landet, d. v. s. häradsrätterna, för närvarande kan åstadkommas. Likartade undantagsstadganden finnas för närvarande hvad angår tullmål och, om jag ej missminner mig, äfven för postmål. Anmärkta förhållanden innebära ytterligare svårigheter, hvilka icke ens reservanten, än mindre motionären uppmärksammat; men de synas mig vara af den vigt och betydelse, att man icke kan undgå att från synpunkten deraf betrakta motionärens reformförslag. Stora landsorter finnas för närvarande, inom hvilka städer ligga så aflägsne från hvarandra eller eljest finnas i så ringa antal, att en eller annan stads förläggande under landsrätt skulle förör-

saka innevånarne långa resor och stora kostnader i och för utförande af mål utaf omförmälda beskaffenhet, så länge nemligen de fortfarande skola handläggas vid rådstufvurätt; och sådant påkallas fortfarande af nödigt afseende å den skyndsamhet i behandling, som naturen af målen kräfver.

Ifrande mot det för närvarande, enligt reservantens förmenaude, rådande slöseriet med domarekrafter gör han den reflexionen, att tillgången på *ovanligare* sådana är i allmänhet inom samhällena icke stor. Jag har alltid trott, att kännetecknet å det ovanliga vore, att det icke förekomme ofta eller i stor mängd, emedan det, i samma mån man såge det ofta eller till stort antal, upphörde att vara ovanligt och närmade sig till det vanliga. Det sanna i reflexionen består således deri, att det ovanligare icke är vanligt; men ingen har vågat påstå motsatsen, och jag inser icke hvad konsekvenser man kan afvinna en så *vanlig* sanning.

Under sitt föredrag försäkrade reservanten, att han i grunden vore till sina politiska och legislativa åsichter konservativ. Jag tror fullt och fast på uppriktigheten och sanningen af denna försäkran; men jag kan dock icke tillbakahålla en iakttagelse, som jag i afseende å reservanten ofta haft tillfälle att göra, nemligen att han i likhet med andra stora statsmän mästerligt förstår att i mån af behof och när omständigheterna sådant bjuda högst betydligt modifiera sin konservatism.

Till sist får jag yrka bifall till Lag-Utskottets Betänkande i hela dess vidd.

Grefve Sparre: Jag skulle ej vågat att ännu en gång upptaga Kammarens tid, om jag icke ansåge det ämne, vi afhandla, af synnerlig vigt och betydelse. Jag anser nemligen ett bifall till det förslag, jag framställt, såsom ett erkännande från Kammarens sida af en stor princip, och jag önskar därför högeligen att frågan icke måtte falla. Må det därför tillåtas mig att med några få ord bemöta den siste värde talarens argumenter.

Jag har sagt, att städernas särskilda arfs- och giftorätt upphörde genom Kongl. Förordningen den 19 Maj 1845. Häremot har den värde representanten från Christianstad invändt, att mitt yttrande varit i så måtto oriktigt, att det icke varit städernas särskilda arfs- och giftorätt, utan den gamla odalmanarrätten eller landsrätten, som sistnämnda är upphörde. Må det förlåtas mig, om jag anser en sådan argumentation för advokatyr; ty när jag med mitt yttrande åsyftade att uttala det faktum, att den olika lagstiftningen för stad och land, i fråga om arfs- och giftorätten, år 1845 upphörde, och att hela landet derigenom kom att lyda under en gemensam lag, så är väl detta detsamma, som att städernas särskilda arfs- och giftorätt upphörde.

Vidare har samme talare vänt sig emot mitt yttrande, att vår lagstiftning bibehållit skilnaden emellan stads- och landsrätt, sedan det öfriga Europa utplånat de sista spåren deraf, samt anført att våra grannländer Danmark och Norge i detta afseende stå på samma ståndpunkt som vi. Detta är mig väl bekant, men jag kan tillika upplysa, att sedan några år tillbaka är utarbetadt ett förslag till ny rättegångsordning för Norge, och att i Danmark fråga blifvit väckt om en ny, tidsenlig domstolsorganisation, hvarigenom skilnaden mellan stad och land i rättsligt afseende skulle för-

svinna. I sistnämnda landet har denna skilnad till en del redan upphört. Ehuru jag således väl kände dessa förhållanden i våra små grannländer, ansåg jag dock obehöfligt att taga dem i betraktande, och jag anser mig hafva varit fullt berättigad att använda det uttryck jag haft, nemligen att i hela det öfriga Europa skilnaden emellan stads- och landsrätt försvunnit.

Den föregående talaren har jemväl anmärkt, att hvarken jag, såsom reservant, eller motionären inlåtit oss på frågan om sättet, huru de af oss föreslagna förändringarne i domstolsorganisationen skulle ske. Jag har såväl uti min reservation, som då jag sist hade ordet, sagt, att jag icke vill inlåta mig på en så vidt omfattande fråga, hvilken icke har något inflytande på den sak, som nu är föremål för öfverläggning. Hurudan denna organisasjon än må blifva, hvilka grunder dervid än må följas, bör man först söka undanrödja de hinder, som stå i vägen för reformen, så att dessa icke längre finnas, när Repräsentationen blir ense om, att densamma bör genomföras; och det är detta jag med mitt förslag åsyftat. Jag kan icke inse, att jag hade gjort saken någon tjänst, om jag yttrat mig om behöfligheten af kassationsdomstolar, jury och dylikt, ty detta hör platt icke till den sak, som nu är i fråga. Må vara, att mitt förslag är, såsom den värde talaren uttryckte sig, en "pjaskmesyr", men dylika pjaskmesyrer är jag beredd att när som helst vidtaga.

Den värde talaren har vidare mycket riktigt anmärkt, att jag förnämligast sysselsatt mig med de mindre städerna och icke ifrågasatt omorganisation af städernas jurisdiktion i allmänhet. Orsaken härtill ligger i den grundsats, jag hyser, och hvilken jag för mig gjort till lag, att icke utkasta alltför stora och vidtomfattande planer. Jag tror, att man säkrare når målet, om man med små, men stadiga steg utan skutt söker upphinna detsamma. Om jag således inskränkt mitt förslag till de mindre städerna, har det varit därför att jag ansett bibehållandet af de större städernas jurisdiktion kunna försvaras dermed, att deras folkmängd är stor nog att lemna en särskild domstol tillräcklig sysselsättning. Då en förändring utaf deras domstolsväsende i det afseende, hvarom nu är fråga, således för dem är obehöflig, och då jag, genom att framlägga ett alltför omfattande förslag, möjligen skulle riskerat att icke nå det mål, hvartill jag sträfvar, inskränkte jag mitt förslag till de mindre städerna i riket.

I den siste talarens yttrande om nyttan och nödvändigheten af ett advokatstånd vill jag till alla delar instämma, så mycket mera som jag vid en föregående riksdag tillsammans med honom i Lag-Utskottet utarbetat ett förslag till införande af ett dylikt stånd i vårt land, hvilket förslag dock sedermera strandade på Högsta Domstolens afstyrkande. I denna del äro vi fullkomligt ense.

Hvad nu till sist angår den värde talarens invändning, att domarnes ställning skulle blifva provisorisk, om de utnämndes med vilkor att vara underkastade den förändring i tjänstgöring och afföning, som kunde anses nödig för vinnande af det ändamål jag med mitt förslag åsyftat, samt att Regeringsformens 36 § derigenom skulle bli för nära träd, så ber jag få erinna, att vi hafva trettioårig häfd på ett sådant förfarande vid domares utnämmande. I trettio år hafva domare erhållit fullmakt på sina befattningar, med vilkor att de skulle underkasta sig den förändring i

tjenstgöring och aflöning, som kunde blifva en följd af domsagornas omreglering; och jag tror icke att mitt förslag är mera grundlagsvidrigt än detta förfarande. Jag anhåller tillika, att den värde talaren ville upplysa mig om, huru det skulle tillgå att någonsin få en sådan förändring som den ifrågakarande, om icke domarne utnämndes med detta vilkor, ty det torde allt blifva nödvändigt att utnämna någon domare, innan reformen blifvit till fullo genomförd.

Jag tror mig nu hafva upptagit de viktigaste af den siste talarens argumenter, och hoppas att Kammaren icke funnit dem så gripande, att de kunna verka till afslag å mitt förslag.

Herr Lindström: Om det också må medgifvas att, i afseende på de reformer, som under de sednaste åren blifvit genomförda i vårt land, och dem, som ännu stå på dagordningen, den siste årade talaren icke visat någon benägenhet för "skutt", så tror jag mig kunna påstå, att han i fråga om den reform, som i dag utgjort föremål för Kammarens öfverläggningar, icke kan anses hafva gått så synnerligen rakt på målet. Jag hemställer till honom sjelf, om han icke gjort sig skyldig till den cirkelgång, hvarom han talat, då han föreslagit, att Riksdagen skulle ingå till Kongl. Maj:t med begäran om något, som ingalunda är klart uttryckt, utan snarare förefaller som en tanke blott och bart.

Jag får bekänna, att när jag först läste den vid Utskottets Betänkande fogade reservation, som den ädle Greiven nu påyrkar att Kammaren skall godkänna, kunde jag icke riktigt fatta syftet med densamma. Lättare hade jag då att fatta motionärens mening, såsom mera klart uttryckt, i det han, bland annat, föreslår, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t, vid behandling af frågan om organisation af underdomstolarne på landet, täcktes vidtaga och föreslå vissa åtgärder. Reservanten går icke så långt. Utan att begära några åtgärder af Kongl. Maj:t önskar han endast, att Kongl. Maj:t täcktes taga saken i öfvervägande, och det kunde verkligen hända, att Kongl. Maj:t vid sådant förhållande lät saken hvila, och det så mycket snarare som Regeringen torde finna hinder möta att bifalla ett så omfattande förslag.

Det var kanske en dylik uppfattning hos den ädle reservanten sjelf, som tillät honom att i början af sitt sista anförande tillkännagifva, att han skulle anse ett bifall till sitt förslag som ett erkännande från Kammarens sida af en stor princip. Han har således uppvaktat Kammaren, icke med ett lagförslag utan med ett principbetänkande — något som från ett Lag-Utskott torde vara högst ovanligt.

Jag anhåller att få upptaga ett och annat yttraude af den siste talaren. Han sade, att några stora reformer icke vidtagits i vårt land, sedan det nya statskicket blifvit infördt, och att tiden nu vore inne att med allvar taga i tu med sådana. Men om man medgifver, att några större reformer icke blifvit genomförda efter vår Representations ombildning, torde det också medgifvas att, om man vill reformer, man bör börja med stora och icke med så obetydliga, som jag vågar påstå det ifrågakarande förslaget åsyftar.

Reservanten

Reservanten har visst rätt uti sitt påstående, att man först måste söka undanrödja hindren för den reform, man vill genomföra, och jag skulle gerna vara honom dermed behjelpig, men jag tror, att man måste aldrr först taga reda på, hvilka hindren äro, och detta har icke reservanten gjort. De anmärkningar, den ärade representanten för Upsala framställt emot såväl reservantens som motionärens förslag, har reservanten icke besvarat på annat sätt, än att han alldeles gått förbi dem. Men vill man verkligen en reform, får man väl icke förbise de största hindren, och de vigtigaste, som uppställa sig emot den reform, hvarom nu är fråga, ligga obestriddigt uti 31 och 36 §§ af vår Regeringsform.

Den ädle Grefven har förmodligen insett detta, enär hans försvar i denna del varit särdeles lamt.

Bland de sista ord, Herr Grefven yttrade, förekom, att under tretio års tid domare blifvit utnämnde med vilkor att underkasta sig en blifvande förändring i tjänstgöring och aflöning, men då torde det tillåtas mig fråga: om ett sådant förfarande så länge praktiserats, om Kongl. Maj:t verkligen har en sådan rätt, hvartill skulle det då tjena att besvära Kongl. Maj:t med en särskild framställning i detta ämne?

Motionären har framhållit, att förändringen skulle ligga i landsbygdens intresse, och detta kan ingen neka; en stadsrepresentant har sagt, att de små städerna skulle vara intresserade af att reformen blefve genomförd, och att döma af dessa Utlåtanden skulle reformen ligga i *hela* landets intresse. Om verkligen hela landet skulle vara intresserad af att dessa förhållanden blefve jemnade, vore detta en sak, till hvars genomförande en hvar borde söka bidraga, ty sedan kunde man väl slippa höra talas om ett särskildt landtmannaparti.

Men nu är det just fråga, om reformen verkligen ligger i hela landets intresse, och för att afgöra denna fråga måste man taga hänsyn till de förändrade politiska förhållanden, som sedan fyra år tillbaka inträdt i vårt land, och om icke genom den föreslagna förändringen en betänklig rubbning skulle ske i våra grundlagar. Denna punkt, som är den vigtigaste, har både af motionären och reservanten högst obetydligt blifvit vidrörd.

Medgifvande, att vår nuvarande domstolsorganisation icke är i alla afseenden lämplig, och att ett annat förhållande bör uppkomma, anser jag dock, att man först och främst måste söka få reda på hindren, hvarefter det icke torde blifva så synnerligen svårt att undanrödja dem. Men det visar sig snart, att hindren äro af den beskaffenhet, att de icke kunna borttagas på den väg motionären föreslagit. Jag hemställer derfor till motionären, om han icke skulle vilja låta det nuvarande förslaget falla och i stället söka en ny uppslagsända för frågans lösning, nemligen att redan under denna riksdag söka ändring i 31 och 36 §§ Regeringsformen.

Så länge dessa hindrande grundlagsparagrafer qvarstå, och man ej väljer den rätta vägen att få dem bort, får jag förklara att, huru mycket jag än önskar reformens framgång, jag dock först vill hafva grundlagen i denna del ändrad, innan jag kan bifalla motionärens förslag, hvarföre jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Carl Ifvarsson: Då jag förra gången hade ordet, tog jag kanske väl länge Kammarrens tid i anspråk, och jag skulle icke ytterligare hafva begärt ordet, om jag icke känt mig dertill manad af sakens beskaffenhet.

Jag beklagar mycket, att jag icke lyckats göra mig hörd af en föregående, ärad talare, och samma förhållande torde ärvén nu inträffa. Men då jag, som han vet, icke kan förflytta mig till honom, utan måste tala från min plats, torde det vara lämpligast att han flyttar sig närmare mig, om han vill höra hvad jag har att säga.

Emellertid har jag förnummit, att en del af mitt anförande blifvit uppfattadt, och med nöje har jag hört att icke ett enda af de skäl jag anfört angående nyttan och behöfligheten af reformen blifvit vederlagdt, hvarken af Utskottet eller motståndarne inom Kammarren. De skäl, som blifvit framlagda emot mitt förslag, hafva hufvudsakligen varit af formel beskaffenhet och sådana, som bero på en godtycklig uppfattning af frågan. Den ene finner reformen icke passande af den orsaken och den andre för en annan orsaks skull. Det enda hufvudsakliga inkast, jag hört framställas emot mitt förslag, är att det icke skulle vara fullt grundlagsenligt, ity att Regeringsformens 36 § skulle lägga hinder i vägen för embetsmäns förflyttning till andra tjenster. Jag har dock icke föreslagit embetsmännens förflyttning i annan mån, än att, vid inträffade ledigheter, hädanefter och intilldess reformen hunne genomföras, det vilkor måtte fästas vid utnämmandet, att innehafvarne af dessa embeten och tjenster skulle vara underkastade den förändring i tienstgöring och aflöning, som blefve en följd af förflyttning från stad till land och tvärtom och af tillökningen eller minskningen i inkomster allt efter göromålens beskaffenhet. För ett sådant förslag tror jag icke grundlagen lägger något hinder.

Hvad beträffar andra punkten af mitt förslag, så får jag erinra, att det i främsta rummet afser småstädernas förläggande under landsrätt, och att grundlagsförändring icke behöfver komma i fråga, så vida dessa gå in på en sådan reform, och huru det kan komma att gå med den saken, kan man icke veta, förr än svar från dessa städer ankommit. Jag tror dock, att ganska få af de smärre städerna skola vägra underkasta sig en förflyttning under landsrätt, om rättsskipningen på landet så ordnas, att domstolen sammanträder en gång i månaden. Skulle de dock vägra att ingå på den föreslagna reformen, först då kunde det blifva fråga om en förändring af grundlagsstadgandet i 31 § Regeringsformen, men att föreslå en sådan förändring, innan man vet, om densamma blir behöflig, anser jag för min del olämpligt.

En talare har sagt, att bevisningsskyldigheten åligger motionären. Jag tror också, att jag sökt med bevis styrka mitt förslag, och något bättre bevis för detsammes behöflighet kan väl icke anföras än dels Rikets Ständers skrivelse den 28 Maj 1866 angående domstolsväsendets omorganisering och dels Riksdagens skrivelse den 15 Maj 1868, åsyftande vissa domsärendens öfverflyttande från administrationen till domstolarne samt embetsverkens förenklade. Representationen har således redan erkänt behovet af den reform jag åsyftat. De nya skäl, jag i min motion anfört, nemligen de fördelar som genom frågans ändamålsenliga lösning skulle uppkomma både för landet och för städerna, för domstolsordfö-

randerne och för hela samhället, hafva deremot icke blifvit vederlagda, utan man har endast gjort några lösa inkast med afseende å den formela sidan af saken.

Jag tror att frågan är så utredd, att mitt förslag förtjenar afseende, och jag yrkar fortfarande bifall till detsamma.

Friherre Gripenstedt: Herr Talman! Mine Herrar! Jag skall inskränka mig till endast några få särskilda anmärkingar.

Alla de talare som här yttrat sig tyckas vara ense om, att den första punkten i motionärens förslag, nemligen aflåtande af en skrivelse som afsåge påskyndande af en förändring i rättegångsordningen, icke borde bifallas. De öfriga tvänne punkterna hafva deremot i reservantens förslag blifvit med någon förändring upptagna. Jag får likväl fasta uppmärksamheten på, att hvad den första af dessa punkter beträffar angående sammanslagning af vissa städer och landtdistrikter till gemensam jurisdiktion motionären icke uttryckt sin tanke så klart, att jag åtminstone kunnat fatta hans mening. I motiveringen säger han nemligen, att förändringen skulle tillgå på det sättet, att vissa delar af domsagorna förenades med närmast belägna städer under en och samma domare eller domstol, men i slutsatsen af sin motion hemställer han, huruvida icke Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, om icke åtskilliga af rikets mindre städer må kunna med vissa delar af landet under gemensam domare eller domstol förenas. Det är dock en högst väsendtlig skillnad mellan dessa förslag som jag ber att få något taga i betraktande. Ty i det ena fallet skulle städerna komma att såsom egna rättssamfund bestå, med sin särskilda i grundlagen tillförsäkrade ordning för domarens tillsättande, och framdeles blott få vissa juridiska annexer eller prebenden, om jag så får uttrycka mig, sig tillagda; men i det andra skulle de såsom egna jurisdiktioner försvinna och förenas med landet. Hvad det första alternativet vidkommer, har detta ej något inflytande på städernas ställning i förhållande till landet såsom sjelfständiga kommuner och rättssamfund betraktade; ty då städerna blefve bestående, skulle de väl också bibehålla sina egna domare äfvensom rättigheten att genom förslag deltaga i dessas tillsättning, hvilket emellertid blefve en inskränkning i Kongl. Maj:ts rätt att utse domare för landtdistriktet. Men om åter småstäderna skulle försvinna, så verkar detta, bland annat, äfven i konstitutionelt hänseende, nemligen i afseende på valrätt och tillsättning af riksdagsmän. Det är därför af vigt att göra sig noga reda för hvilken af dessa utvägar som meningen är att förorda, ifall en skrivelse skulle aflåtas.

För min del tror jag icke, att någondera är särdeles lämplig. Det enda rätta medlet att vinna en sådan förändring som i flera hänseenden kan vara önskelig, är utan tvifvel, såsom ock den ärade representanten från Christianstad redan antydt, en organisk sammansmältning af städerna och landet; men detta är en så stor fråga, att den icke kan eller bör tagas isolerad, utan måste behandlas i sammanhang med många andra af densamme värde talaren jemväl antydda viktiga omständigheter.

Hvad den andra punkten beträffar, eller att man för att icke lägga hinder i vägen för reformen redan nu skulle bestämma eller fästa vissa vilkor vid

utnämmandet af domare, så har den ärade reservanten nyss sagt, att ett sådant vilkor icke skulle möta någon svårighet i grundlagens bestämmelser, så mycket mindre som ett dylikt förfarande redan vore praktiseradt. Jag ber dock att få anmärka, att denna åsigt är oriktig. Något sådant vilkor som här blifvit föreslaget har verkligen hittills aldrig blifvit i någon domarefullmakt intaget. I dessa förekommer visserligen ett förbehåll, men detta gäller blott i afseende på regleringen af domsagornas gränser, eller att den domare som utnämnes skall underkasta sig den förändring, som domsagan möjligen kan komma att af vissa skäl undergå. Men till detta vilkor inskränker sig icke reservantens förslag, utan detta går ut på att bestämma, att "innehafvarne af dessa befattningar skola vara underkastade *den förflyttning* samt förändring i tienstgöring och aflöning, som för ändamålet vinnande kan anses nödig." Detta vilkor är, såsom hvar och en finner, fullkomligt olika med det, att området af en domsaga kan något jemkas, och det står, enligt min tanke, i bestämd strid med både grundlagens anda och föreskrift. Ty, mine Herrar, man må tänka sig hvad det vill säga att göra det vilkor vid en domares utnämmande, att han när som helst skall vara underkastad förflyttning från ett ställe till ett annat. Skulle man kunna uppställa *ett* sådant vilkor, hvarför kunde man då icke äfven tillägga andra vilkor, som af ett eller annat skäl kunde synas vara lämpliga? Skulle det till exempel vara rimligt att göra till ett vilkor, vid utnämningen af Högsta Domstolens ledamöter, att dessa skulle finna sig vid att kunna förflyttas eller vara amovibla? Om också detta exempel ej eger sin fulla tillämpning på det förhållande hvarom nu är fråga, lärer det dock ej kunna nekas, att båda dessa vilkor hafva det gemensamt att de skulle minska domarnes sjelfständighet.

För min del tror jag alltså, att grundlagen lägger ett bestämdt hinder i vägen för att antaga den andra punkten, och då den första, såsom jag nyss nämnde, ej heller synes mig, i sakens närvarande skick, vara lämplig, så förenar jag mig med dem som tillstyrkt bifall till Utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Det är visst icke med så litet tvekan som jag begärt ordet. Jag har nemligen hört åtskilliga talare, hvilkas skarpa omdöme jag högt uppskattar, anse att 31 § Regeringsformen skulle lägga hinder i vägen för framgången af Herr Ifvarssons förslag. Jag har dock icke kunnat fatta denna grundlagsparagraf på det sättet. Den innehåller visserligen ett förbehåll för städerna att få utse sina borgmästare, men icke säger den huruvida det skall finnas ett större eller mindre antal städer eller borgmästare eller representanter för städerna eller landsboarne. Då motionären icke begärt eller föreslagit något annat än att omregleringen skulle ske efter vederbörandes hörande, d. v. s. städernas, och då här endast är fråga om de smärre städerna, så tror jag att de skulle gå in på en sådan reglering. Då Kongl. Maj:t är alldeles oförhindrad att förlåna stadsrätt åt köpingar och andra kommuner som begära en sådan rätt, och hvarigenom städernas antal således ökas, så tror jag att Kongl. Maj:t är lika oförhindrad att på en sådan framställning minska deras antal, oafsedt stadgandet i 31 § Regeringsformen. I afseende på de smärre städernas representanträtt vill jag hemställa om

icke sådana städer, t. ex. Trosa eller Mariefred, skulle kunna vara lika väl representerade och väga lika mycket i Representationen, om de valde riksdagsman tillsammans med sin landsort som nu då de välja tillsammans med andra större städer, der de helt och hållet försvinna. Riksdagsordningen lägger icke heller hinder i vägen för en sådan förändring. Den omtalar icke på något ställe att städerna oivkorligen skola hafva så eller så många representanter i Riksförsamlingen och ej färre; utan säger endast att städerna eller de valkretsar som af dem bildas skola hafva ett visst antal innevånare för att få skicka en representant till Riksdagen. Motionären har visserligen i sitt förslag begagnat ordet "förflyttning" och detta strider mot 36 § Regeringsformen — men jag tror att Utskottet mycket väl kunnat, om det velat framgång åt förslaget, utbyta detta mot "omreglering". Utskottet har icke velat det, utan haft de obotfärdigas förhinder, och det kunde derföre vara så godt att bibehålla detsamma för att dermed yttrycka hvad motionären egentligen åsyftat. Men om Utskottet på något sätt kan öfvertygas om nödvändigheten af en sådan omreglering, som jag och, utan tvifvel, många med mig anse för behöflig, så tror jag att det skulle vara skäl att återremittera Betänkandet, på det att Utskottet skulle kunna föreslå en bättre redaktion åt förslaget än motionären gjort.

Jag yrkar af dessa skäl återremiss af Utlåtandet.

Herr Carl Ifvarsson: Jag får med anledning af den siste ärade talarens anförande blott hemställa, att Kammaren icke måtte återremittera Utskottets Utlåtande. Skulle ordet "förflyttning" anses betyda något egentligt i den underdåniga skrifvelsen, så skulle jag mycket gerna gå in på att utstryka det, oaktadt jag icke anser detta vara förhållandet. Emellertid vill jag, för att häfva alla betänkligheter, föreslå att orden "förflyttning samt" må utgå, då förslaget i denna del kommer att lyda: "att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, dels om icke åtskilliga af rikets mindre städer må kunna med vissa delar af landet under gemensam domare eller domstol förenas och domsagorna derefter lämpligen fördelas, och dels om icke, vid inträffande ledigheter, hädanefter och intill dess reformen hinner genomföras, det vilkor må vid utnämmandet fästas, att innehafvarne af dessa befattningar skola vara underkastade den förändring i tienstgöring och aflöning, som för ändamålet vinnande kan anses nödig".

Grefve Sparre: Jag instämmer i motionärens sednaste yrkande, icke derför att jag icke anser att, — då Kongl. Maj:t under tretio år utnämnt domare med vilkor att de skulle underkasta sig den förändring i tienstgöring och aflöning, som af domsagornas förändrade reglering kunde blifva en följd, och hvilken utnämning jag således betraktar såsom vilkorlig, — det vilkor som nu är i fråga lika väl skulle kunna bifogas. Men då i sådana frågor som denna, der man möter motstånd, det är af vigt att undvika jemväl skenet af möjliga invändningar, så vill jag instämma deruti, att de ifrågavarande orden må utgå. I sådant fall måste man väl erkänna, att de återstående orden innebära precis detsamma

som det vilkor Kongl. Maj:t redan under många år fastställt vid utnämningar till landtdomare.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Efter den förändring motionären gjort i sitt förslag afstår jag från mitt yrkande om återremiss och instämmer med honom.

Öfverläggningen var slutad och propositioner framställdes enligt de gjorda yrkandena för hvardera punkten särskildt. Rörande 1:a punkten hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan och dels afslag derå samt autagande i dess ställe af det förslag, som, för så vidt första punkten anginge, innehölls i Herr Carl Ifvarssons motion. Då Herr Talmannen fann propositionen på bifall till Utskottets hemställan besvarad med öfvervägande ja, begärdes votering.

Följande voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i *första* punkten af dess Utlåtande N:o 12.

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, för sin del beslutit, att Riksdagen skall hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t, vid behandling af frågan om organisation af underdomstolarne på landet, täcktes vidtaga och föreslå åtgärder, ledande icke allenast till snabbhet i lagskipningen, utan äfven till beredande af tillfälle för handläggning af andra och flera ärenden vid samma domstolar än de nu dithörande.

Omröstningen visade 96 ja mot 74 nej, hvadan Utskottets hemställan bifallits.

Derefter upptogs de yrkanden, som förekommit angående andra punkten, och afgåfvos i enlighet dermed propositioner, af hvilka Herr Talmannen fann den besvarad med öfvervägande ja, som afsåg bifall till Utskottets förslag. Votering blef emellertid begärd, i anledning hvaraf följande voteringsproposition nu uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i *andra* punkten af dess Utlåtande N:o 12,

röster ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, för sin del beslutit, att Riksdagen skall till Kongl. Maj:t aflåta underdånig skrifvelse, med anhållan att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, dels om icke åtskilliga af rikets mindre städer må kunna med vissa delar af landet under gemensam domare eller domstol förenas och domsagorna derefter lämpligen fördelas, och dels om icke, vid inträffande ledigheter,

hädanefter och intill dess reformen hinner genomföras, det vilkor må vid utnämmandet fästas, att innehafvarne af dessa befattningar skola vara underkastade den förändring i tjenstgöring och aflöning, som för ändamålets vinnande kan anses nödig.

Denna omröstning utföll med 75 ja mot 91 nej, och hade Kammarern alltså beslutit i enlighet med nej-propositionens innehåll.

§ 4.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående försäljning till Carlskrona stad af en kronan tillhörig tomt derstädes jemte andel uti en byggnad.

Härvid yttrade:

Herr Gumælius: Jag kan icke underlåta anmärka, att det förekommer mig underligt, att en ganska rymlig stadstomt med derå befintlig teaterbyggnad, om än blott stommen dertill, skall af Staten afstås för en summa af blott 1,500 R:dr; och det skulle i sanning vara lyckligt för skådespelarkonstens spridning inom landet, om den kunde ofta erhålla dylika byggnader för ett sådant pris. Hvad nu sjelfva beloppet beträffar, står såsom motiv för detsamma, dels i den Kongl. Propositionen och dels i Stats-Utskottets Utlåtande, att det grundar sig på en af vederbörande i behörig ordning verkställd värdering. Jag förmodar att till grund för denna uppskattning blifvit lagd den afkomst ifrågavarande lägenhet lemnat, och vid sådant förhållande undrar jag icke så mycket på, att priset blifvit obetydligt.

Jag har velat göra denna anmärkning, men jag vågar ej tillåta mig framställa något särskildt yrkande om afslag. Carlskrona stad är van att omhuldats af Staten, och då jag finner att Staten utan någon sorts godtgörelse har hållit Carlskrona stad med teaterbyggnad i 90 år och jag förmodar att sådant skulle blifva förhållandet äfven för framtiden, om ej förevarande köp nu bifölles, vill jag, såsom nämndt, låta vid Utskottets Utlåtande bero.

Herr Palander: Jag ber endast få nämna att, enligt min uppfattning, Carlskrona stad genom detta köp torde böra anses göra en, om än obetydlig afbetalning å det omhuldande, hvilket, enligt den föregående talarens antydan, skulle ha kommit nämnda samhälle till del. Förhållandet är nemligen det, att värderingssumman, i stället för att vara för låg, numera snarare torde böra anses för hög, och jag är fullt förvissad, att om den värde-talaren haft kännedom om lokalen, om den stora utsträckningen af Carlskrona stad samt om tomternas ringa värde i den aflägsna stadsdel, der den ifrågavarande byggnaden är belägen, han ingalunda skulle hyst några betänkligheter vid att gifva sitt bifall till den ifrågavarande försäljningen. Huset är visserligen i närvarande stund värdt mer än 1,500 R:dr, men det kommer sig deraf, att den gamla, kronan tillhöriga materialboden blifvit inredd till teater samt genom bidrag af konst-

älskare bland stadens innevånare försatt i ett sådant skick, som i någon mån kan motsvara anspråken i en så undångömd vrå af landet som Carlskrona. Jag är föröfrigt öfvertygad att, om Staten på motsvarande vilkor kunde få realisera sin öfverflödiga fasta egendom, vare sig i Carlskrona eller annorstädes, den ingalunda derpå skulle göra någon dålig affär.

Vidare anfördes ej och Utskottets tillstyrkande bifölls.

Likaledes biföllos samma Utskotts Utlåtanden:

N:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående jordafsöndring från f. d. mönsterskrifvarebostället Naum och f. d. hofsmedsbostället Kjedum, för anläggning af skolhus i Naums och Kjedums församlingar uti Skaraborgs län; och

N:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående jordafsöndring från f. d. trumpetarebostället Kyrkö vid Westgöta regemente för anläggning af skolhus i Molla församling.

§ 5.

Föredrogs Stats-Utskottets Memorial *N:o 18*, angående bestämmandet af aflöningen för de vid innevarande riksdag hos Kamrarne och Utskotten samt i Riksdagens Kansli anställda tjänstemän och vaktbetjente.

Utskottets hemställan rörande aflöningen åt *Första Kammarens* tjänstemän och vaktbetjente.

Herr Ola Bosson Olsson: Det förefaller mig litet besynnerligt, att tvänne notarier i Första Kammaren skola hafva två R:drs större aflöning om dagen än notarierna i Andra Kammaren. Att så var förhållandet vid förra riksdagen är känt, men när denna högre aflöning då föreslogs och bifölls, så skedde det på det skäl, att dessa båda notarier icke blifvit tillsatta förr än den 15 Februari, då notariernas mera lediga tid var tilländagången och deras mera brådskande arbeten tagit sin början. Ett sådant förhållande eger dock mig veterligen icke rum i år, då de ifrågavarande notarierna blifvit antagne på samma gång som sina kamrater redan vid riksdagens början, och får jag derföre föreslå, att dessa två notariers arvoden måtte nedsättas till tio R:dr per dag.

Herr John Ericson: I afseende å ordnandet af göromålen inom Kamrarnes kanslier bör det väl dock lämpligast öfverlemnas åt hvardera Kammaren sjelf att afgöra, huru den vill hafva göromålen inom sitt kansli fördelade. Såsom bekant, står så tillsammans med tillkomsten af de ifrågavarande förste notarierna, att Första Kammaren vid sistlidne riksdag antog tvänne kontrollnotarier, hvilka det skulle åligga att öfvervaka de andra notariernas protokollsföring, för att dels fullständigare och noggrannare referater skulle kunna åstadkommas, och dels ledamöternas besvärliga justeringsarbete i någon mån skulle underlättas. Att vid sådant förhållande Andra Kammaren nu skulle lägga sig emot Första Kammarens beslut och nedsätta aflöningen för desse tjänstemän, som Första Kammaren för sitt behof ansett nödiga, det vill jag för min del, med

fästadt afseende jemväl å den grannlagenhet Kamrarne äro skyldiga hvarandra, helt och hållet på det allvarligaste bestrida. Härtill kommer — jag torde böra fästa uppmärksamheten derpå — att Första Kammaren har endast åtta ordinarie notarier, under det att de i Andra Kammaren uppgå till tolf, äfvensom att i öfrigt Första Kammaren i sitt kansli icke sysselsätter så många tjänstemän som Andra Kammaren. Jag skulle på det högsta beklaga, om Andra Kammaren skulle äfven i år med hänsyn till dessa tjänstemän begå samma grannlagenhetsfel mot Medkammaren, som den gjorde sig skyldig till vid förra riksdagen, och jag vågar därför anhålla, att Kammaren måtte bifalla Stats-Utskottets hemställan i denna punkt.

Grefve Sparre: Jag instämmer till alla delar med den siste talaren. Sjelf under förra riksdagen ledamot af Första Kammaren, kom jag i erfarenhet af den särdeles nyttiga och välgörande inrättningen att hafva sådana notarier som dessa att öfvervaka och kontrollera de öfriges referater, och, mine Herrar, den som är nog olycklig att så ofta taga Kammarens tid i anspråk som jag, och erhåller sådana här luntor till justering, den vet hvad det vill säga, och hvilka fördelar det medför, att ega till sitt biträde dylika öfvervakande notarier. Jag behöfde aldrig justera mina yttranden under sista riksdagen. Jag instämmer också med den föregående talaren deruti, att då Första Kammaren ansett en sådan anordning för sig lämplig, det icke är rätt grannlaga af oss, att på något sätt lägga oss emot densamma. Jag hemställer också, om vi hade gjort ett arrangement, som rörde denna Kammare enskildt, men Medkammaren behagade säga nej dertill, hvad vi skulle tycka om ett slikt beteende. Följden af Andra Kammarens vägran i fjor att bevilja det arvode åt dessa förste notarier, som var dem utlofvadt, var, om jag minnes rätt, den att Första Kammarens ledamöter enskildt måste göra ett samman-skott, för att desse tjänstemän skulle erhålla det belopp, som blifvit dem tillförsäkradt; men att det icke kan vara riktigt lämpligt att göra en sådan åtgärd å den ena Kammarens sida nödvändig, det synes mig sannerligen falla af sig sjelf.

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan.

Grefve Posse: Jag tror, att de föregående båda talarne så fullständigt utredt denna fråga, att ingenting annat för mig återstår än att med dem instämma, under uttalande af den önskan att Kammaren måtte visa den grannlagenhet mot Första Kammaren, att den icke på något sätt ingriper i förevarande lilla anordning. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Vidare anfördes icke. Utskottets förslag bifölls.

Utskottets hemställanden rörande aflöningen för tjänstemännen och vaktbetjeningen hos Andra Kammaren, Konstitutions-, Stats-, Bevillnings- och Banko-Utskotten
Biföllos.

Med anledning af Utskottets hemställan angående aflöningen åt tjenstemännen och betjente hos *Lag-Utskottet* anförde:

Grefve Sparre: Jag är förlägen att begära Kammarens uppmärksamhet i denna fråga. Jag är alldeles icke den som tillstyrker några öfverdrifna aflöningar: tvärtom, jag har inom Talmanskonferensen i min mån sökt verka att få dem inskränkta till minsta möjliga belopp, men jag vädjar till Kammarens bedömande, huruvida det kan vara billigt att, på sätt Stats-Utskottet här gjort, föreslå samma arfvode för sekreterarne i Lag-, Banko-, Bevillnings- och Konstitutions-Utskotten. Såsom Herrarne behagade inhemta af förevarande Betänkande, har Talmanskonferensen föreslagit, att sekreteraren i Lag-Utskottet skulle erhålla 500 R:dr i månadsarfvode. Jag ber Herrarne taga i öfvervägande beskaffenheten och antalet under de tre föregående riksdagarne utaf de Utlåtanden, som expedierats från detta Utskott, och Herrarne skola finna, att antalet uppgår till jemnt samma siffra (180) som mängden af de expeditioner tillsammans, som utgått från Konstitutions-, Banko- och Bevillnings-Utskotten. Och i afseende å beskaffenheten, hvilken skilnad! Vi hafva under denna riksdag att afgifva utlåtande öfver en fullständig omarbetning af kommunallagarne, en genomgående revision af strafflagen och dessutom den massa öfriga ärenden, som numera hänskjutas till Lag-Utskottets handläggning. Redan nu är antalet expeditioner, som denna riksdag kommit från Lag-Utskottet, lika stort — jag tror att siffran är densamma — med antalet af dem, som utgått från Stats-Utskottet. Men jag vågar säga, att det besvär, den möda, den förmåga, som erfordras för författande af de förra, icke är jemförlig med hvad som i den vägen författandet af de sednare kräfver. Jag vill icke i öfrigt anställa någon jemförelse, men jag kan icke underlåta fasta uppmärksamheten på, att, då Stats-Utskottets sekreterare uppbära 500 R:dr per månad, samt dessutom är till honorarier åt detta Utskotts tjenstemän föreslagen en summa af, som jag tror, 3,000 R:dr, hvaraf enligt hittills vedertagen praxis större delen tillfaller sekreterarne, så erhåller hvardera af dem ett mycket, mycket större arfvode än sekreteraren i Lag-Utskottet för närvarande åtnjuter. Detta har också haft till påföljd, att vid föregående riksdagar sekreterarne i Lag-Utskottet icke kunnat nthärda med sina ansträngande göromål, och att på grund deraf vid en riksdag ett särskildt biträde måste anlitas för kommunallagarnes behandling. Denne person begärde visserligen icke något särskildt arfvode, men om han så hade gjort, hade Utskottet derom måst till Riksdagen göra hemställan. Då Lag-Utskottet vid denna Riksdag icke har för ändamål att göra en sådan hemställan, då Herrarne vid jemförelse mellan det arbete, som åligger sekreteraren i detta Utskott, och det, som kommer på sekreterarne i de tre öfriga först omförmälda Utskotten, böra kunna finna, att det icke kan vara med rättvisa förenligt att tilldela så lågt arfvode åt den förre som åt de sednare, och då på grund häraf Talmanskonferensen föreslagit ett månadsarfvode af 500 R:dr samt, så vidt den satsen är sann, att arbetaren är sin lön värd, det är Representationen värdigt att tillräckligt aflöna dem, som nöjaktigt fullgjort sina arbeten, så hemställer jag, att Kammaren ville, med underkännande af Stats-Utskottets förslag, bifalla Talmansk onferen-

sens förslag och sålunda bevilja sekreteraren i Lag-Utskottet ett arvode af 500 R:dr per månad.

Grefve Posse: Styrkan i Grefve Sparres argumentation ligger enligt mitt förmenande icke i jmförelsen mellan Lag-Utskottet och Stats-Utskottet, ty om jag ser på antalet Betänkanden och på dessas storlek för att deraf bedöma det arbete som blifvit nedlagdt, så synes det som om Stats-Utskottets sekreterare haft ett vida mer ansträngande göromål än Lag-Utskottets. Deremot anser jag den jmförelse, som Grefve Sparre gjorde mellan den olika grad af skicklighet, som erfordras af Lag-Utskottets sekreterare i förhållande till Bevillnings- och Banko-Utskottens likbenämnde tjänstemän, vara alldeles riktig. Sekreterarne i båda dessa sistnämnda Utskott hafva numera i jmförelse med såväl Stats-Utskottets som Lag-Utskottets sekreterare ofantligt litet att göra, och jag tror jemväl att man icke af dem behöfver fordra en så långt drifven vetenskaplig bildning som af vare sig Lag-Utskottets eller Konstitutions-Utskottets sekreterare. Att härvid mäta lönerna efter antalet Betänkanden och dessas omfång tror jag visserligen icke vara helt och hållet riktigt, men då måhända mången gör det, så ber jag att i detta afseende få delgifva en tabell för att låta Herrarne veta hur saken gestaltat sig under de trenne sista riksdagarne.

Under 1867 års riksdag hade nemligen:

Konstitutions-Utskottet	15	Betänkanden på inalles	9	ark.
Bevillnings-	D:o 26	D:o	" "	19½ "
Banko-	D:o 35	D:o	" "	30¼ "
Lag-	D:o 86	D:o	" "	34½ "
Stats-	D:o 105	D:o	" "	106 "

och skillnaden är ungefärligen lika stor de båda följande riksdagarne, nemligen för 1868:

Konstitutions-Utskottet	10	Betänkanden på tillsammans	8	ark.
Bevillnings-	D:o 21	D:o	" "	15½ "
Banko-	D:o 30	D:o	" "	28½ "
Lag-	D:o 52	D:o	" "	39¾ "
Stats-	D:o 110	D:o	" "	116 "

samt för 1879:

Konstitutions-Utskottet	14	Betänkanden på samfaldt	16¼	ark.
Bevillnings-	D:o 17	D:o	" "	13½ "
Banko-	D:o 22	D:o	" "	22½ "
Lag-	D:o 42	D:o	" "	31 "
Stats-	D:o 104	D:o	" "	111½ "

Den uppfattning, som vid frågans behandling inom Stats-Utskottet ville göra sig gällande, var, att man borde ordna lönerna så, att Bevillnings- och Banko-Utskottens sekreterare framdeles finge nedsättning från 400 till 350 Riksdaler, under det att de öfriga Utskottens sekreterare bibehölles vid nuvarande lönebelopp, nemligen 400 Riksdaler för Konstitutions- och Lag-Utskotten samt 500 R:dr för Stats-Utskottet; men då det nu redan var temligen långt framlidet på riksdagen samt de nuvarande tjänstemännen mottagit och tillträdt sina befattningar under förutsättning att erhålla de löner, som under förra riksdagarne beviljats, så ville Stats-Utskottet icke för denna riksdag göra någon ändring i detta afssende.

Utskottet har emellertid antydt sin mening att under loppet af Riksdagen inkomma med förslag till aflöningarnes reglerande för kommande riksdag eller en gång för alla, och jag tror att Stats-Utskottet dervid icke skall fästa afseende å de yrkanden som nu göras. Inom Utskottet har den åsigten blifvit temligen allmänt uttalad, att riksdagen väl kunde hafva viktigare göromål att sysselsätta sig med, än att den skulle hvarje år använda ett eller annat plenum för att diskutera så obetydliga saker som lönerna till sin kanslipersonal; och att man derföre borde i detta afseende gå tillväga på samma sätt som i fråga om riksdagskostnaderna, om hvilka man förra riksdagen beslöt hur de tills vidare skulle utgå.

Tills vi på detta sätt få frågan ordnad för framtiden torde det icke vara skäl att nu och för dessa fyra månader göra någon ändring i hvad Stats-Utskottet på goda skäl föreslagit.

Herr Bjerkander: Jag är hufvudsakligen förekommen af den föregående talaren, och då han uppgifvet det antal Betänkanden, som Lag-Utskottet vid förra Riksdagen afgaf, så vill jag endast ytterligare erinra om hvad dessa Betänkanden innehålla. Hela antalet utgjorde, såsom föregående talare uppgaf, 42 Betänkanden, af hvilka icke mindre än 29 innehöllo endast afslag å framställda motioner, och hvilka således icke kunde hafva varit så särdeles svåra att uppsätta. Af de öfriga 13 innehöllo 5 endast förslag om skrivelser till Kongl. Maj:t, och således var af hela antalet icke flera än 7, som innehöllo lagförslag. Jag vill likväl nämna, att dessa förslag voro hufvudsakligen uppgjorda af motionärerna sjelfva, och att Lag-Utskottet endast med mer eller mindre förändringar förordade dem. Jag tror således icke att göromålen hvarken till mängd eller beskaffenhet äro i allmänhet så ansträngande inom Lag-Utskottet, att någon förhöjning i sekreterarens aflöning behöfver göras, synnerligast som det visat sig, att ingen brist på sökande till denna plats uppstått, utan tvärtom ett ganska stort antal ansökningar inkommit äfven denna Riksdag.

När frågan nästa gång förekommer inom Stats-Utskottet vill jag för min del tillstyrka, att lönerna för Konstitutions-, Banko- och Bevillnings-Utskottens sekreterare skola nedsättas, om man ock skulle bibehålla samma aflöning som hittills för Lag-Utskottets sekreterare, som jag medger har mer att göra än de förra. Jemför man dock å andra sidan Lag-Utskottets sekreterare med Stats-Utskottets, så skall man, såsom föregående talare anmärkte, finna en betydlig skilnad i göromål, ty hvar och en af Stats-Utskottets sekreterare har ungefär dubbelt så mycket att göra som Lag-Utskottets; och således kan jag för min del icke annat än yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Herr Talman! mine Herrar! Den för Riksdagen antagna arbetsordningen föreskrifver, att vid ett af de så kallade Talmanssammanträdena skall uppgöras förslag till bestämmande af arvoden åt "tjenstemännen och vaktbetjeningen hos Kamrarna och Utskotten samt i kansliet", och att detta skall ske "efter samråd med Utskottens ordförande och Riksdagens Kansli-deputerade", på det att ett jemförande bedömande må ega rum af de arbeten, som inom Utskotten eller i kanslierna verkställas, och arvoden derefter lämpas. En sådan

undersökning har hos talmanssammanträdet egt rum såväl denna som föregående riksdagar, och det är således icke riktigt hvad i Stats-Utskottets Betänkande säges, att någon noggrann undersökning icke egt rum, "huruvida någon jemkning i afseende på aflöningens beräkning i öfrigt borde åvägabringas". Jag vågar tro, att allt, som kunnat göras för att ingå i ett fullständigt bedömande af denna fråga, verkligen gjorts inom Talmanssammanträdet, då samtliga dess ledamöter jemte Utskottens ordförande och riksdagens Kanslideputerade hafva undersökt de skäl, som från ena eller andra sidan blifvit framställda; och jag kan intyga, att såväl denna som föregående riksdagar har man, med afseende å antalet af den tjenstemannapersonal som inom Utskotten användes, ansett arbetet inom Lag-Utskottet om icke qvantitativt så dock qualitativt uppgående emot det inom Stats-Utskottet. Det är icke riktigt, såsom ordföranden i Stats-Utskottet gjort, att mäta dessa arbeten efter antal och ark, ty bedömandet och jemförandet bero här icke på antalet timmar, som blifvit använda å arbetet, utan på den förmåga som måste förefinnas för att kunna åstadkomma detsamma; och då tror jag man måste erkänna, att af Lag-Utskottets sekreterare fordras sådana förkunskaper och insigter i de ämnen han skall behandla, att han väl förtjenar den högre aflöning Talmanssammanträdet föreslagit. Men äfven om man mäter efter de siffror, som här uppgifvits, nemligen för Lag-Utskottet 42 Betänkanden och 31 ark emot 104 betänkanden och 111½ ark för Stats-Utskottet, allt under förra riksdagen, så må man tillika besinna, att Stats-Utskottet har två högt aflönade sekreterare med 650 R:drs månadsarfvode vardera, gratifikationerna inberäknade, — arfvoden, som många under föregående riksdagar ansett snarare för högt än för lågt tilltagna —, och man måste då finna icke annat än billigt, att åt Lag-Utskottets sekreterare gifves åtminstone 500 R:dr i månaden.

Således påyrkar jag, att, såsom Talmanssammanträdet föreslagit, arfvodet för Lag-Utskottets sekreterare bestämes till sagde 500 R:dr i månaden.

Herr Staaff: Jag finner mig äfven förekommen af Stats-Utskottets ordförande, med hvilken jag ber att få instämna, och anser att man här icke har annat att pröfva, än huruvida Lag-Utskottets sekreterare må vara tillräckligt godtgjord med den i Betänkandet föreslagna aflöningen, hvilken efter 400 R:dr i månaden gör 4,800 R:dr per år, en summa som jag anser vara en fullt tillräcklig ersättning för arbete äfven af den art som nämnde sekreterares. Det är visserligen sannt, att ett eller annat af Lag-Utskottets Betänkanden kan vara vidlyftigare än de af andra Utskott, men man må å andra sidan taga i betraktande, att denne sekreterare icke åligger det hopsamlade af materialier, det undersökande af statistiska tabeller och de förfråganden på flera håll, som inom Stats-Utskottet erfordras för att komma till ett upplysande resultat, ty sedan han en gång satt sig in i sitt ämne, lagkunskapen, så förorsakar det honom icke så mycket mer arbete, om ett Betänkande inom Utskottet är några ark längre eller kortare än ett annat. Således yrkar jag för min del å fasthållande vid den af Stats-Utskottet föreslagna, till 400 R:dr i månaden belöpande aflöningen för ifrågavarande tjensteman.

Grefve Sparre: Hvad den siste värde talarens yttrande om det ifrågavarande arfvodesbeloppet angår, ber jag få anmärka, att här alls icke är fråga om att aflöna Lag-Utskottets sekreterare med 4,800 R:dr utan med 1,600 R:dr, enär man, då riksdagen icke räcker längre än fyra månader, icke kan tala om helt årsarfvode. Vi böra äfven besinna, att denne sekreterare, som mellan riksdagarne är boende i landsorten, under riksdagstiden nödgas afstå en del af sina inkomster åt en vikarie som upprätthåller hans öfriga tjänstebefattningar, hvadan någon tillökning i hans arfvode vid Riksdagen ej kan anses obillig. Man säger visserligen, att det finnes fullt upp med sökande till denna befattning hos Lag-Utskottet, men förutom den person som för närvarande innehar platsen, känner jag för min del icke mer än *en*, som satt i fråga att erhålla detta förtroende. Jag ber Herrarne godhetsfullt fästa afseende vid, att de ledamöter, som hedras med det uppdraget att sitta i Lag-Utskottet, öfverösas af göromål till den mängd och af den odrägliga beskaffenhet, att vi måste erkänna, att vi icke inför Riksdagen kunna stå till svars för vårt arbete, om vi icke vid detsamma ega tillgång till en duglig och skicklig sekreterare; i annat fall blifver, i sanning, vårt arbete alltför tungt och mödosamt.

En talare har sagt, att flera af Lag-Utskottets Betänkanden innehålla *afstyrkanden* af väckta förslag. Men för att väl motivera ett afstyrkande erfordras lika mycken skicklighet — och ofta mycket större — än för att afgifva en hemställan om bifall till en motion. Vi hafva väl fått höra skarpa kritiker af nästan hvarje motionär, som från Utskottet fått mottaga ett afstyrkande Utlåtande å hans förslag. Det torde då vara nödigt, att Utskottets motivering är uttömmande och väl affattad. Mera öfverseende med motiveringen hafva deremot herrar motionärer visat, då Utskottet funnit sig föranlåtet att tillstyrka bifall till deras framställningar; då hafva de icke alltid så noga frågat efter, om Utskottet gifvit fullgoda skäl för det slut hvartill det kommit. Viljen I således, mine Herrar, ställa oss till ansvar för våra åtgöranden inom Utskottet — och detta är eder rättighet — så vägren icke att gifva skäligt arfvode åt den tjänsteman, som å Utskottets vägnar affattar dess beslut, ty det är fysiskt omöjligt, att vi sjelfve, öfverhopade af göromål som vi äro, kunna åtaga oss jemväl detta arbete.

Man har äfven gjort en jämförelse mellan Stats-Utskottets och Lag-Utskottets Utlåtanden. Jag hemställer dock, om det kan vara verkligt allvar att vilja jämföra det sätt, hvarpå Stats-Utskottets Betänkanden äro skrifna, med den uttömmande behandling af hvarje ärende som erfordras af Lag-Utskottet. Jag undrar om icke Stats-Utskottets Utlåtanden i allmänhet i största korthet innehålla ett *af-* eller *tillstyrkande*, hvilket endast grundar sig derpå, huruvida Statsverkets tillstånd medgifver den ifrågasatta utgiften eller icke. Jag säger icke detta, för att i någon mån vilja nedsätta värdet af detta Utskotts arbeten. Tvärtom anser jag det vara en förtjenst att i korthet affatta sina tankar; men jag vill dock ej jämföra Stats-Utskottets arbete med Lag-Utskottets. Dessutom har redan af Herr vice Talmannen blifvit anmärkt, att hos Stats-Utskottet tvänne sekreterare äro anställda; antalet Betänkanden, som afgifvas af detta Utskott, visar, att deras numerär uppgår till dubbelt mot Konstitutions-

Bevillnings- och Banko-Utskotten tillsammans, sjelfva behandlingen af de ärenden åter som hänskjutas till Stats-Utskottet måste blifva mera kort och summarisk än det arbete, som inom öfriga Utskott nedläggas på till dem hänvisade förslag. Den siste talaren har sagt, att det icke åligger Lag-Utskottets sekreterare att hopsamla sådana materialier och göra sådana efterforskningar som öfrige sekreterare inom Utskotten. Jag gratulerar verkligen den värde talaren, som synes färdig att när som helst skaka ur armen sådana Betänkanden som den Lag-Utskottet aflåter. Hvad särskildt deras korthet beträffar, så har jag ansett denna som deras största förtjenst, ty det förhåller sig härmed såsom Voltaire en gång sade, när man förebrådde honom att alltför vidlyftigt hafva behandlat Carl XII:s historia: "jag hade verkligen icke tid att skriva kortare."

Jag vill nu endast tillägga, att, efter hvad jag har mig bekant, Första Kammaran nyss i enlighet med Herrar Talmäns förslag beslutat bevilja sekreteraren hos Lag-Utskottet ett arfvodesbelopp af 500 R:dr i månaden. Äfven vågar jag å mina kamraters inom Lag-Utskottet vägnar förklara att, derest herrarne vilja, att vi fortfarande skola sköta det oss lemnade uppdraget, vi jemväl hos eder bönfälla att åt vår sekreterare gifva en skäligh aflöning, och det nyssnämnda beloppet är icke mer än skäligt åt den person, som skall ega de insigter som erfordras för att i Lag-Utskottet föra pennan. Vid sistlidne riksdag ifrågasattes äfven denna tillökning i arfvodet, och man kunde då endast på detta sättet undvika en större kostnad härutinnan, att man anlidade andra personer, som utan ersättning biträdde Utskottet. Jag har likväl för min del trott, att Riksdagen icke velat, att dess arbeten skola utföras gratis.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har begärt ordet, med anledning af den föregående talarens anförande. Han nämnde nemligen ingenting om, huruvida den nuvarande sekreteraren hos Lag-Utskottet fått något bestämdt löfte om att nu få högre aflöning än vid sistlidne riksdag då han medtogs hit. Jag antager, att hvarken Lag-Utskottets ordförande eller Lag-Utskottet i dess helhet eller någon annan kunnat gifva ett sådant löfte, samt att således denne sekreterare vid innevarande riksdag sökt befattningen utan att på förhand hafva påräknat ett högre månadsarfvode än 400 R:dr. Nu säger visserligen ordföranden i Lag-Utskottet, att vi böra höja arfvodet, om vi vilja få en duglig karl till sekreterare i detta Utskott. För min del kan jag ej fatta detta hans yrkande annorlunda, än att den nuvarande sekreteraren i Lag-Utskottet icke skulle vara en duglig karl, ty han har ju icke gjort anspråk på högre lön än han för närvarande har, och derföre borde vi höja månadsarfvodet till 500 R:dr för att få en ännu dugligare sekreterare i detta Utskott. Då jag emellertid icke vill vara med om något klander mot den nuvarande sekreteraren i Lag-Utskottet, hvilken jag anser ganska väl fullgöra sina skyldigheter, vill jag lemna mitt bifall till hvad Stats-Utskottet i förevarande punkt hemställt.

Friherre Alströmer: Jag tror icke, att det är skäl att så mycket strida om denna sak. Jag erkänner, att Grefve Sparre kan hafva rätt uti sitt påstående, att Lag-Utskottets sekreterare i visst hänseende bör hafva

större insigter och förkunskaper än öfrige sekreterare hos Utskotten; men äfven oafsedt detta antagande, samt då upplyst blifvit, att Första Kammaren redan, med afslag å Stats-Utskottets hemställan i denna punkt, bifallit Talmanskonferensens förslag att förhöja ofvannämnde sekreterares månadsarfvode till 500 R:dr, kan jag ej undgå att härvid göra den lilla kalkylen, att, om nu Andra Kammaren bifaller Stats-Utskottets förslag oförändradt i denna punkt, och vi således för denna obetydliga sak nödgas anställa gemensam votering, så kan ensamt denna komma att för Statsverket blifva dyrare än det lilla tillökningsbelopp hvarom nu är fråga; ty en sådan gemensam votering kan föranleda en dags förlängning af riksdagen med thy åtföljande dagsarfvoden åt hela tjenstemannapersonalen vid Riksdagen. Jag tillstyrker på denna grund bifall till Talmanskonferensens förslag, att sekreterarens i Lag-Utskottet månadsarfvode måtte förhöjas till 500 R:dr, och detta gör jag så mycket heldre som Stats-Utskottets ordförande redan på förhand gifvit oss ett löfte, att vi för framtiden kunna hoppas att undslippa dessa årligen återkommande arfvodesregleringar, enär Stats-Utskottet är betänkt på att under riksdagens lopp inkomma med förslag om bestämmande af fasta löner för de vid Riksdagen anställde tjenstemän och betjente.

Herr Asker: Då Lag-Utskottets ordförande under denna öfverläggning åberopat ett yttrande, som han förmodade att Voltaire någon gång fällt öfver sitt arbete "Carl XII:s historia", ber jag endast härvid få göra den rättelse, att det var Walter Scott, som om sitt verk "Napoleons historia" yttrade de bekanta orden: "Jag hade icke tid att skriva den kortare"; samt att dessa ord återfinnas i Geijers litteraturblad bland denne författares samlade skrifter.

Öfverläggningen förklarades vara slutad. Herr Talmannen framställde propositioner på bifall dels till Utskottets förslag i oförändradt skick och dels på bifall till samma förslag, med den förändring att arfvodet för sekreteraren i Lag-Utskottet skulle höjas till 500 R:dr i månaden. Den förra af dessa propositioner fann Herr Talmannen besvarad med öfvervägande ja, men då votering äskades, blef nu följande voteringsproposition uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller, i oförändradt skick, hvad Stats-Utskottet i dess Memorial N:o 18 hemställt angående arfvoden och dagtraktamenten för de tjenstemän och betjente, som vid innevarande riksdag äro hos Lag-Utskottet anställde,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med bifall till Stats-Utskottets hemställan i öfrigt, beslutit att arfvodet för sekreteraren hos Lag-Utskottet skall utgå med Femhundra R:dr i månaden.

Omröstningen, som i vanlig ordning anställdes, utföll med 115 ja mot 43 nej, i följd hvaraf förevarande hemställan i oförändradt skick af Kammaren bifallits.

Hemställandet

Hemställandet om Riksdagens Kansli och öfriga hemställanden å sidan 7.

Biföllos.

Hemställandet nederst å sidan 8, om beviljande af ett särskildt gratifikationsanslag åt tjänstemännen hos Stats-Utskottet.

Herr Ola Bosson Olsson: Stats-Utskottet har i denna punkt till gratifikationer åt dess tjänstemän begärt en summa, som jag anser vara för stor. Den är visserligen icke större än det belopp, som för enahanda ändamål vid sistlidne riksdag beviljades, ehuru detta anslag då rönt icke obetydligt motstånd, synnerligast inom denna Kammare, hvarest det efter en längre diskussion var nära att icke blifva bifallet. Då nu emellertid den föreslagna summan till gratifikationer är lika stor som vid förra riksdagen, förmodar jag Utskottets mening vara att äfven i år till samma tjänstemän utdela lika stora belopp som i fjor, då, förutom det vanliga arfvodet, den ena af Stats-Utskottets sekreterare fick i gratifikation uppbära 600 R:dr, den andra ända till 1,000 R:dr o. s. v. Jag skulle likväl icke så mycket hafva brytt mig om att klandra eller motsätta mig det nu föreliggande förslaget, derest icke Stats-Utskottets ordförande nyss sagt, att Stats-Utskottet vore betänkt på att under denna riksdag framkomma med ett förslag till fast reglering för framtiden af de vid Riksdagen anställde tjänstemännens löner. Men just i förhoppning att derigenom Stats-Utskottet vid detta förslag till lönerreglering icke må för framtiden begära så stort belopp till gratifikationer, är det som jag nu motsätter mig, att den ifrågasatta summan i dess helhet må beviljas. Jag gör detta så mycket heldre, som Stats-Utskottets ordförande redan vid förra riksdagen antydde, att denna summa var för stor, och att den för en kommande riksdag borde förminska. Då emellertid nu icke så skett, yrkar jag för min del, att det ifrågavarande beloppet må från 3,400 R:dr nedsättas till 2,000 R:dr.

Herr Jöns Pehrsson: Mot hvad hittills i detta Utlåtande blifvit hemstäldt har jag ej velat göra någon anmärkning, emedan jag anser, att tjänstemännen vid Riksdagen böra hafva tillräcklig aflöning, likasom vi sjelfva. Men då man i allmänhet sträfvar att komma ifrån det så kallade sportelsystemet, torde det icke heller vara skäl att längre tillämpa det samma vid Riksdagen. Jag tror äfven att, om detsamma här afskaffades, någon brist på skicklige sökande till tjänstemannabefattningar vid Riksdagen icke skulle uppstå, då ju aflöningarne äro ganska tillräckliga. Man har sagt att, om icke hela det föreslagna gratifikationsbeloppet beviljades, så skulle möjligen riksdagen komma att förlängas, hvarföre man äfven genom högre lön borde sporra tjänstemännens nit. Men jag för min del tror, att det bästa korrektivet mot tjänstemännens bristande nit ligger deruti att, så framt någon tjänsteman vid Riksdagen icke gerna och utan afseende på en hög gratifikation fullgör sina skyldigheter, vi äro i tillfälle att vid en kommande riksdag icke låta en sådan tjänsteman ånyo vinna

anställning. För öfrigt anser jag, att en eller annan försumlighet å någon tjeustemans sida icke kan inverka på tiden för riksdagens afslutande, så länge alla de öfriga samvetsgrant fullgöra hvad dem åligger. För min del önskade jag således helst, att hela detta gratifikationsbelopp icke tunnnes till, emedan jag anser det obilligt att Stats-Utskottet skall till sin disposition ega några särskilda summor, genom hvilkas användande det må kunna locka till sin tjänst en och annan redan förut tillräckligt gynnad tjänsteman. Dessa Utskottens sekreterare hafva ju merendels redan förut andra tjänster med löner på stat, och böra väl då, derest de vid Riksdagen äfven blifva såsom sekreterare anställda, finna sig belätne med det arfvode, som Riksdagen dem tilldelar, utan att derutöver göra anspråk på särskilda gratifikationer. Men då den föregående talaren icke velat afslå hela det föreslagna beloppet, änöjer jag mig för närvarande att instämma uti det yrkande om nedsättning af ifrågavarande belopp, som han framställt.

Medan jag har ordet, ber jag få tillägga att, hvad särskildt korrekturläsningen å tryckeriafdelningen vidkommer, jag funnit att denna icke alltid varit så noggrann och punktilig som önskligt vore; så har det t. ex. inträffat att i tvärne af mig väckta motioner åtskilliga tryckfel insmugit sig.

Jag upprepar min önskan att Kammaren måtte bifalla den föregående talarens yrkande att det i denna punkt föreslagna beloppet af högst 3,400 R:dr måtte till 2,000 R:dr nedsättas.

Grefve Posse: Frågan huruvida så beskaffade särskilda arfvoden eller gratifikationer, som här äro föreslagna, böra gifvas eller icke, har verkligen två sidor, jag vill icke bestrida det, men säkert är likväl, att Riksdagen under en lång följd af år beviljat dylika arfvoden, hvilka derföre nu ingå såsom en påräknad inkomst för de tjänstemän, som förut plägat erhålla den; och så vida Riksdagen framdeles skall kunna påräkna lika goda tjänstemannakrafter som hittills, så må vi antingen bibehålla gratifikationer eller ock höja de fasta arfvodena. Hvilkendera vägen man än går, blir besparingen således ganska obetydlig.

Jag ber nu att få redogöra för, huru dessa gratifikationer de tre föregående åren blifvit fördelade.

Inom Stats-Utskottet har sekreteraren erhållit 600 R:dr; sekreteraren för Riksgäldsafdelningen, som har mindre månadsarfvode än sekreteraren i Utskottet, har i denna sin egenskap bekommit 600 R:dr, men dessutom 400 R:dr i honorarium derför att han såsom statskommissarie biträdt med upplysningar inom afdelningen, och sålunda har totalbeloppet af hans aflöning utjennats till likhet med sekreterarens inom Utskottet; kamereraren har erhållit 200 R:dr, notarien i inkomstafdelningen 600 R:dr, två notarier i utgiftsafdelningen 600 R:dr tillsammans, och de återstående 400 R:dr har Utskottet haft rätt att fördela efter eget godtfinnande mellan sina öfrige tjänstemän. På tryckeriafdelningen har föreståndaren fått 450 R:dr, trenne korrekturläsare 200 R:dr hvardera eller tillsammans 600 R:dr, samt trenne motläsare 100 R:dr hvardera eller tillsammans 300 R:dr. Hafva korrekturläsarne icke gjort sin tjänst fullgodt, så må det ursäktas dem såsom det får ursäktas andra.

För den händelse att Riksdagen vill fortfarande lemna gratifikationer, så bör den icke minska dem. En annan sak är, om man höjer de fasta arvvodena, men nu äro dessa redan bestämda, och således bör man för denna gång icke minska gratifikationerna.

Hvad sättet för dessa gratifikationers fördelning beträffar, så tror jag, hvad särskildt Stats-Utskottet angår, det vara bättre, om man lemna fördelningens bestämmande åt Utskottets medlemmar, som känna så väl personalen som arbetets omfång och sålunda äro i tillfälle att kunna bedöma, huru medlen lämpligast skola fördelas, än om Riksdagens samtliga ledamöter, som i detta afseende icke kunna ega tillräcklig detaljkännedom, skola beatta sig med samma fördelning.

Såsom skäl till afslag af gratifikationerna har blifvit återopadt, att man i det förslag till fast reglering för framtiden, hvarom Utskottet i Betänkandet talat, icke vill se ett dylikt aflöningsätt bibehållet. Men jag tror, att denna argumentation icke är hållbar, ty det är icke gifvet att Utskottet i sitt kommande förslag håller på dessa gratifikationer, derföre att de hittills utgått och möjligen äfven nu komma att beviljas, utan sannolikt är, att Utskottet för framtiden föreslår fasta löner, oberoende af hvad Kammaren för denna gång beslutar.

Öfverläggningen var slutad. De gjorda yrkandena upptogos och propositioner framställdes å desamma. Då Herr Talmannen förklarade sig anse ja öfvervägande för bifall till Utskottets förslag, begärdes votering. Följande voteringsproposition blef då uppsatt, justerad och anslagen.

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Stats-Utskottet å sid. 8 af dess Memorial N:o 18 hemställt om anvisande af ett belopp å Tre-tusenfyrahundra Riksdaler att användas till gratifikation åt de tjänstemän inom Utskottet, som finnas deraf gjort sig förtjente,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är det ifrågasatta gratifikationsanslaget beviljad till ned-satt belopp af Två-tusen Riksdaler.

Omröstningen visade 47 ja mot 103 nej, och hade Kammaren alltså beslutat i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Utskottets tvänne sista hemställanden

Biföllos.

§ 6.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 1, med anledning af väckt motion N:o 35, om återhem-tande på Statsverkets bekostnad af dem, som utan att halva godtgjort sina fordringsegare eller lagligea afträdt sin egendom, afvika till Amerika.

§ 7.

Föredrogs Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2. i anledning af Herr Ake Anderssons motion N:o 62, om rättighet för rusthållare vid de indelta kavalleriregementena att under vissa vilkor begagna nummerhästen till måttligt arbete.

Härvid yttrade:

Herr G. von Geijer: Frågan synes visserligen ringa, men härstädes väckt, måste den hafva betydelse, och en äfven ringa motion kan hafva en stark växtkraft.

Då jag i 32 år tjenstgjort som officer vid Skånska dragonregementet, och under denna tid i tio år innehaft den sqvadronscheftsplats jag ännu bekläder; och då inom Kammaren knappast finnes någon med en längre kavallerisik-eriarenhet, anser jag mig böra med några ord uttala mig så väl angående motionen som Utskottets Betänkande öfver densamma.

Sjelfva motionen synes mig vara en liffig illustration till de mångfaldiga förvecklade förhållanden, hvilka indelningsverket som arméorganisation erbjuder.

Motionären bemärker så sannt som träffande, "att det väl ej kan kallas annat än en lyx, att under elfva månader om året underhålla en häst, utan att få begagna den till något arbete under denna tid."

Jag har nog länge varit rusthållare för att förså och dela motionärens uppfattning; men då här ej är fråga om *en* sådan häst, utan om hela indelta kavalleriets, d. v. s. cirka 3,700 sådana hästar, hvilka underhållas elfva månader om året, utan att få till arbete begagnas, så betänker jag mig ej att, enligt min öfvertygelse, kalla detta en statslyx.

Men nu är det just detta förhållande, som i så väsendtlig mån karakteriserar sjelfva indelningsverkets natur, och torde derföre det af motionären påpekade obehag och onus få kvarstå eller bortfalla med institutionen sjelf.

Motionären har i sin motion begärt, att rusthållaren måtte medgifvas att begagna rustningshästen vid jordbruksarbete. Utskottet har ej vågat eller ej ansett sig böra gå så långt, men tillstyrkt att de rustande måtte erhålla rättighet att köra rustningshästen till ett afstånd af två mil från rusthållet eller från utödringsstället samt för lätt åkdon.

Redan som förhållandet nu är, är tillsynen med rustningshästens vård mycket ofullständig; men om Utskottets förslag antoges, blefve den omöjliggjord. Huru skulle vara möjligt att kontrollera, det den bestämda väglängden ej öfverskrides, och huru tvistig skulle ej uppfattningen af begreppet lätt åkdon blifva?

Att tillstyrka Utskottets Betänkande anser jag vara alldeles omöjligt.

Äfven utan att vara kavallerist vet man nog samt, att rytterihästens dressur afser att resa hästens hals, placera hufvudet lodrätt, hvarigenom ryggraden sänkes och bakbenen makas mera under hästens buk, hvarigenom han blifver skicklig till snabba vändningar och kommer i ryttares

hand. Med ett ord, rytterhästens dressur afser att förlägga tyngdpunkten mera åt hästens bakdel. Huru förhåller sig nu med draghästen? Der förlägges tyngdpunkten på hästens framdel, dit han sjelf villigt öfverflyttar densamma, och i samma mån som väglängden utsträcker, i samma mån som vägarne äro djupa och leriga, i samma mån det lätta åkdonet lätteligen kan utbytas mot ett något tyngre, eller i alla fall belastas med en svår last — i samma mån får man se draghästen utsträcka hufvud och hals, kröka ryggraden uppåt och sätta frambenen långt under sig.

Då nu indelta kavalleriet endast har tjugu dagar om året för bemödandet i sitt syfte — tyngdpunktens förläggande åt hästens bakdel, men rusthållaren skulle få de återstående trehundrafyrtio fem dagarne om året till bemödandet i sitt syfte — tyngdpunktens förläggande åt framdelen, så synes lätteligen, att de rustande snart skulle utgå ur den striden med en afgjord seger, och rustningshästen inom kort blifva en lika villig och användbar draghäst som en ännu ringare kavallerihäst, än hvad den nu, strängt taget, är.

Att antaga Utskottets förslag vore visserligen att beträda den väg, som leder till lindring i rustningen, men ej att beträda den, efter min mening, angelägnare väg, som leder till aflösning af rustningen, men säkert är, att det skulle medföra upplösning af indelta kavalleriet, utan vederlag, och detta har motionären troligen ej menat.

Jag yrkar afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Utskottets förslag innehåller egentligen icke något annat, än hvad som redan finnes stadgad i flera Kongl. Bref. Kongl. Brefvet af den 9 Mars 1694 förbjuder visserligen att begagna nummerhästen för kärra, men i öfrigt finnes i Utskottets förslag icke något tillagdt till hvad som förut är gällande. Jag har nu rättighet att köra nummerhästen för släde, och jag undrar då om hästens tyngdpunkt kommer att blifva olika placerad, om jag begagnar den för släde eller för kärra. I den ort jag tillhör köra kavalleri-officerarne ofta sina tjenstehästar, men jag tror att ryttarnes hästar kunna lika väl som officerarnes utvärda sådant arbete. Kavallerihästen antingen bortackorderas till utfodring eller födes hos rusthållaren, men ofta är denne en gammal bonde, som icke vågar sätta sig upp på en yster häst. Om hästen endast finge ridas, men ej köras, skulle den således ofta komma att sakna motion, och jag tror derföre att det skulle vara till fördel äfven för nummerhästen, om den finge rastas för åkdon.

Hvad angår den förste talarens yttrande att, om Utskottets förslag antoges, det skulle vara svårt att kontrollera att den bestämda väglängden icke öfverskreds, så medgifver jag visserligen, att det skulle blifva svårt för officerarne att följa med då hästarna rastas, men jag tror dock, att gemenskapen, som vanligen finnes i närheten af rusthållarne och hästarna, är lika mån som officerarne att hästarna befinnas i godt skick. Det nu föreslagna stadgandet inskränker icke rusthållarnes skyldigheter, men de äro icke förbundne att hafva vackra hästar, som sätta näsan i vädret, deras åliggande är endast att hålla friska och starka hästar. Det är visserligen vackert att hafva prydliga hästar, men mot fienden hjälper

det mindre, att hästarne sätta näsan i vädret än att de gå fram. Jag anser således, att man, för att få på ett ställe sammanförda alla hithörande stadganden, bör bifalla Utskottets förslag, och jag delar icke den förste talarens farhåga att indelningsverkets bestånd derigenom hotas.

Herr Lyttkens: Jag ber att i korthet få redogöra för de motiver, som föranledt Utskottet att tillstyrka ifrågavarande förslag. Den första förordningen i ämnet är påbudet af den 7 Mars 1684, och sedan dess hafva flera förordningar utkommit, hvilka mer eller mindre skarpt förbudet att till körning begagna nummerhästen. I förordningen den 9 Mars 1694 förbjöds det att använda nummerhästen för kärra och till tungt och släpsamt arbete, men ordställningen är der så otydlig, att ovisst är, om förbudet innefattar både användandet till tungt och släpsamt arbete och till kärra. Vidare är det i förordningen af 1757 förbjudet att begagna nummerhästen till gästgifveriskjuts, men deremot medgifvet rusthållaren att begagna hästen i sitt eget arbete. Utskottet har derföre ansett det redan vara rusthållarne tillåtet att till körning använda nummerhästarne, och har derföre icke dragit i betänkande att göra ifrågavarande hemställan, hvilken jag anhåller att Kammaren måtte bifalla.

Herr John Ericson: Inom indelningsverket är särskildt kavalleriet säkert det vapen, der det mest visat sig, huru olämpligt det underhållssätt är, på hvilket indelningsverket är grundadt. Å ena sidan är det orimligt, att tjenstehästen, å hvars duglighet kavalleristens förmåga att fullgöra sina åligganden helt och hållet beror, såsom nu är fallet, vara i elfva månader af året skiljd från sin ryttare, och å andra sidan förefaller det lika orimligt att låta en häst, af hvilken man företrädesvis måste fordra uthållighet och vana vid mödor, förblifva i översamhet under så lång tid, och derför är det helt naturligt, att man tänker sig tjenstehästen, då han ej för sitt egentliga ändamål användes, kunna på annat sätt göras nyttig. Så länge denna institution finnes, blir det dock aldrig skäli att göra tjenstehästen för sin bestämelse ännu användbarare genom att, på sätt Utskottets förslag åsyftar, göra honom till draghäst. Det nuvarande stadgandet, att rusthållare må till lättare körslor begagna nummerhäst, är vidt skiljdt från Utskottets förslag att han skulle få bestämd rättighet att använda den till körning för sitt åkdon vid två mils färd, i hvilket förslag jag alldeles icke kan instämna, och det är redan af en föregående talare påpekadt, att, hvad väglängd och åkdonets lätthet beträffar, det blifver hardt när omöjligt att utöfva någon slags kontroll.

Min lifliga önskan är, att indelningsverket måtte upphöra att användas som anskaffningssätt för både trupp och hästar, men detta måste åstadkommas på helt annat sätt än att genom förändrade bestämmelser till rusthållarnes lättnad betaga arméén möjlighet att uppfylla de militära anspråk man har rätt att ställa på den, och med denna min uppfattning af förevarande fråga instämmer jag i Herr von Geijers yrkande om afslag å Utskottets hemställan.

Herr Uhr: Såsom rusthållare har jag i många år begagnat min nummerhäst såväl till ridt som för släde och aldrig därför försport något åtal, hvarför jag ansett mig vara i min goda rätt, och om jag ej begagnat hästen till körning jemväl för en lätt vagn, har detta ej skett därför, att jag ej trott det vara tillåtet, hvarå jag först genom Utskottets förevarande hemställan blifvit uppmärksamgjord. Att köra sådan häst för lätt vagn tror jag icke skadar honom, och af samma åsigt som jag är säkert hvar och en, som har begrepp om, huru en häst bör skötas. Ty en häst blifver oduglig äfven deraf att han får stå för mycket stilla, och anser jag därför både nyttigt o h nödvändigt att han motioneras. Jag har sett flere officerare, som varit rusthållare, begagna sina tjänstehästar för både släde och vagn, och om deras hästar icke deraf blifvit sämre, böra väl ej heller andra rusthållares hästar blifva det genom en lika behandling. För öfrigt har man tillräcklig kontroll emot öfveransträngning af rusthållshästen deruti att, om sådan häst skadas genom rusthållarens förvällande, denne får skaffa annan häst i stället. Om hästen, sedan han blifvit körd, vill sätta näsan i vädret och föra framdelen så att han kan stå på benen, tror jag det är mindre skadligt för honom att köras för släde eller lätt vagn än att låta honom ridas af en oerfaren drängpojke. För min del hyser jag följaktligen ingen betänklighet för att bifalla Utskottets förslag.

Grefve Sparre: Jag börjar på samma sätt som den siste talaren. Äfven jag har begagnat, jag vill icke säga *min*, utan *mine*, två eller tre, rusthållshästar till ridt och körning och icke försport någon anmärkning deremot. Jag känner intet förbud emot dylikt användande af nummerhäst. I gällande författning heter det blott, att rusthållshäst icke får användas till tungt och släpsamt arbete.

Då emellertid ett så heskaffadt stadgande redan finnes, vet jag ej hvar till den af Utskottet föreslagna framställningen skulle gagna; ty då dess förslag icke innehåller något egentligen nytt, innebär det endast ett slags medgifvande af, att vi anse oss nu ej ega rätt att använda rusthållshäst, på sätt Utskottet föreslagit.

Vi böra såsom representanter vara synnerligen uppmärksamme derå att vi ej skjuta ifrå oss en skylighet, som åligger oss såsom enskilde personer. Vi veta nemligen, att vi för våra rusthåll uppbära augmentsränta, ofta till ej obetydligt belopp, men då åligger det oss också att hålla rustningshästarne i godt skick. Huru skulle väl detta sednare vara möjligt, om det tillätes rusthållare att begagna nummerhästen för kanske ofta påkommande färder af 2 mil, hvarunder den kan fara ganska illa. Med den erfarenhet jag har om förhållandet mellan befäl och rusthållare, tror jag att antagande af det föreslagna stadgandet endast skulle medföra men; och om ej någon vet att berättat annat än hvad den siste talaren berättade och hvad jag berättat, att ingen anmärkning gjorts mot ett måttligt begagnande af rustningshästen, så inser jag ej hvartill den föreslagna skrifvelsen skulle tjena.

Herr Per Nilsson från Christianstads län: En föregående talare har sagt det vara svårt att uppdraga en skilnad mellan tungt och lätt åkdon

samt att kontrollera, att väglängden, två mil, ej öfverskrides, och deri sett en betänklighet mot antagandet af Utskottets förslag. Jag tror dessa skäl vara utan betydelse, om man besinnar, att det är rusthållaren, som måste anskaffa hästen, ofta till ganska högt pris, och således också får lof att vara mån om, att den icke öfveranstränges. Ty om hästen för hårdt strapatseras, blifver den sannolika följden att han kasseras vid mönstringen. För min del kan jag ej finna, att det på något sätt skadar hästen, om han måttligt köres för släde eller lätt vagn, och då jag anser Utskottets förslag således lända till fördel och nytta jemväl för hästen, tvekar jag icke att rösta för bifall.

Herr Åke Andersson: Då jag väckt ifrågavarande motion, var min afsigt att derigenom återförskaffa rusthållaren den rätt han redan egde vid indelningsverkets införande. Ty genom den första författning i detta ämne betogs rusthållaren endast rättighet att begagna tjenstehäst till tungt och släpsamt arbete, och var det honom således medgifvet, att använda hästen till lätt och lindrigt arbete. Detta gamla stadgande synes mig dock vara genom sednare utkomna Kongl. Bref upphäfdt. I 1694 års författning heter det nemligen, att rusthållare ej egde rättighet att köra rusthäst för kärra eller vagn eller annorledes begagna honom till släpsamt arbete. Utskottet har nu föreslagit, att hästen må användas för åkdon, såväl kärra som vagn, på en väglängd af högst två mil, och ehuru jag anser mitt förslag, att han må begagnas till måttligt arbete, vara det rättaste, är jag dock belåten med Utskottets förslag.

En föregående talare har yttrat att, om rusthållshästen, som blott en månad årligen begagnas för tjenst, under öfriga delen af året sättes för vagn, hästen skulle blifva förderfvad. Jag tror motsatsen. Finge hästen ingen motion under dessa elfva månader af året, vore rusthållaren sanneligen att beklaga. Det finnes rusthållare, hvilka icke hafva någon dräng och som sjelfve icke kunna rida; huru skulle dessa kunna tillgodose hästens behof af rörelse, om de ej finge sätta honom för släda eller en lätt vagn?

Då tiden är så långt framskriden, vill jag ej uppehålla Kammaren längre, utan inskränker mig till att yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Jöns Andersson: Såsom medlem af det Utskott, till hvilket behandlingen af denna fråga uppdrogs, yrkade jag, att rusthållarens rättighet att använda nummerhäst skulle utsträckas ända derhän, att han måtte få begagna hästen på samma sätt som officeraren begagnar sin tjenstehäst, såväl till ridning som körning för lättare eller tyngre åkdon. Sådant är icke förbjudet, vare sig i 1687, 1694 eller 1757 års författningar, hvilka endast stadga att rustningshäst icke bör användas till tungt och släpsamt arbete. Sistnämnda år afgick visserligen från Kongl. Krigskollegium en skrivelse af innehåll, att Krigskollegium hade att föreslå att rusthållarens rätt till rustningshästens bruk inskränktes till att med honom färdas högst två mil, men någon förklaring eller påbud i anledning af denna skrivelse har, såvidt känt är, aldrig blifvit utfärdad.

Betraktar man deremot Kongl. Krigskollegii kungörelser den 23 Juni och den 22 Juli 1806, hvarigenom tillkännagifves, att Kongl. Maj:t beha-

gat stadga en bestämd plikt af 30 riksdaler för *vanskötsel* af rustningshäst, vill det deraf tydligt synas att rusthållaren egde rättighet att låta sin häst rastas på det sätt som syntes honom för hästen tjenligast; och då han endast hade att iakttaga att hästen icke vansköttes, kan jag ej se annat, än att det var rusthållaren tillåtet att begagna honom både till ridt och körning för lätt vagn, om han ej deraf for illa. Jag anser det af Utskottet föreslagna stadgandet icke medföra någon olägenhet, hvarföre detsamma torde af Kammaren godkännas.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till och dels afslag å Utskottets hemställan. Då, efter afgifna propositioner på dessa yrkanden, den på bifall förklarats vara med öfvervägande ja besvarad, begärdes votering.

Följande omröstningsproposition blef då uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskott hemställt i dess Utlåtande N:o 2,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är Utskottets ifrågavarande hemställan afslagen.

Omröstningen utföll med 84 ja mot 41 nej. Utlåtandet har alltså bifallits; och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdags-ordningen, detta beslut, genom utdrag af protokollet, Första Kammaren delgifvas.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag rörande de beslut, som under detta sammanträde blifvit af Kamnaren fattade.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. 3¹/₄, e. m.

In fidem
H. Husberg.